

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

ნინო გოლიაძე

სამშობლოში დაბრუნებული შრომითი ემიგრანტი ქალების
რეინტეგრაციაზე მოქმედი ფაქტორები

სოციოლოგია

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია სოციოლოგიის მაგისტრის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი: ლიკა წულაძე - მეცნ. დოქტორი,
თსუ ასოცირებული პროფესორი

თბილისი, 2017

ანოტაცია

სამშობლოში დაბრუნებული შრომითი ემიგრანტი ქალების რეინტეგრაციაზე
მოქმედი ფაქტორების კვლევა

მოცემული ნაშრომი ეხება შრომით მიგრაციას, კერძოდ კი შრომითი ემიგრანტი ქალების რეინტეგრაციის პროცესს სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ. ემიგრაციის საკითხი, განსაკუთრებით კი შრომითი ემიგრაცია, საქართველოსთვის მნიშვნელოვანი და აქტუალური თემაა. შრომითი ემიგრაციის უმთავრესი მიზეზი ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობა და ფინანსური სიდუხჭირეა. საქართველოდან სწორედ შრომით ემიგრაციაში მიდის ემიგრანტების დიდი ნაწილი, რადგან ქვეყანაში არსებობს ეკონომიკური პრობლემები. შრომითი მიგრაციის საკითხში სახელმწიფოს დიდი როლი ენიჭება, როგორც ემიგრაციის დროს, ისე სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ ემიგრანტთა რეინტეგრაციის პროცესის ხელშეწყობაში. საქართველოს მთავრობისთვის საკითხი აქტუალურია, რაზეც რეინტეგრაციის პროცესის მხარდამჭერი პროგრამა მეტყველებს. სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ, ემიგრანტთა რეინტეგრაციის პროცესზე მრავალი ფაქტორი ახდენს გავლენას. ამ დროს მნიშვნელოვანია ოჯახთან, ახლობლებთან და ნათესავებთან ადაპტაციის პროცესის შესწავლა, ასევე, შრომის ბაზარზე ემიგრანტთა ინტეგრირების საკითხის მნიშვნელობის დადგენა საერთო რეინტეგრაციის პროცესის გაუმჯობესებაში. ამ საკითხებზე დაყრდნობითა და თემის აქტუალობა/პრობლემურობის გამო, ნაშრომი ეხება კვლევას, რომელიც ჩატარდა იმ ფაქტორების გამოვლენის მიზნით, რაც სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ, ემიგრანტთა რეინტეგრაციის პროცესს ახლავს თან. საკითხის სიღრმისეული შესწავლისთვის ჩატარდა თვისებრივი კვლევა. სიღრმისეული ინტერვიუს ფარგლებში გავესაუბრეთ იტალიიდან და საბერძნეთიდან სამშობლოში დაბრუნებულ ემიგრანტ ქალბატონებს. თეორიულ მასალასა და კვლევის ფარგლებში მიღებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით გამოიკვეთა მნიშვნელოვანი ტენდენციები, გაკეთდა დასკვნები სახელმწიფოს მიერ შემუშავებული ემიგრანტთა რეინტეგრაციის პროგრამის ეფექტიანობის შესახებ და დაფიქსირდა ის ძირითადი ფაქტორები, რაც რეინტეგრაციის პროცესზე უმნიშვნელოვანეს გავლენას ახდენს.

Annotation

The factors affecting on the reintegration of labour migrant women, who came back to
homeland

This issue is about labour migration, in particular, the process of reintegration of labour migrant women after returning to homeland. The question of migration, especially labour migration is important and current for our country. The main reason of labour migration is the economic condition and financial problems of the country. Emigrants from Georgia are emigrated to labor emigration, as there are employment and economic problems in the country.

The state plays a big role in supporting immigrants during emigration and after returning to homeland, as well. This issue is more actual and important for the Government of Georgia, a grant program, that is aimed at promoting and supporting the reintegration of immigrants returned to their homeland, proves this.

Many factors have influence on the process of reintegration of immigrants. It's very important to study the ways of adaptation and relation-ship with family and relatives as well, as understanding the importance of immigrants adaptation on labour market for improving the whole process of reintegration.

Due to this problematic and current questions, the work concerns the research, which was done for revealing the factors, that effect the reintegration of home-returned migrants. For deep studying the question qualitative research was done. Within the in-depth interviews we had talked to migrant women returned from Italia and Greece.

Based on the theoretical material and the informations, taken from research, was revealed important tendency, the conclusions about the efficiency of the program offered by the state was done and was mentioned the main factors that effect on reintegration process of migrants.

სარჩევი

შესავალი	5
საკითხის აქტუალობა.....	5
კვლევის მიზანი და ამოცანები	7
კვლევის მეთოდი.....	7
კვლევის ინსტრუმენტი	7
შერჩევა.....	7
კვლევის შეზღუდვები	8
თეორიული ნაწილი.....	9
შრომითი მიგრაციის ფემინიზაცია	9
შრომითი ემიგრანტების რეინტეგრაცია	13
კვლევის შედეგები.....	19
ემიგრანტთა ცხოვრება ემიგრაციამდე	20
ემიგრანტთა ცხოვრებაში ემიგრაციაში	24
ემიგრანტთა რეინტეგრაციის პროცესი სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ	27
<i>რეინტეგრაცია პირველად ჯგუფებში (ოჯახი, სანათესაო და საახლობლო წრე).....</i>	<i>27</i>
<i>რეინტეგრაცია მეორად ჯგუფებში (საზოგადოება, თანამშრომლები, სანაცნობო წრე და ა.შ)</i>	<i>30</i>
.....	30
<i>სახელმწიფოს როლი რეინტეგრაციის პროცესში და ემიგრანტთა რეინტეგრაცია შრომით</i>	<i>33</i>
<i>ბაზარზე.....</i>	<i>33</i>
დასკვნები და რეკომენდაციები	44
გამოყენებული ლიტერატურა.....	48
დანართი 1.....	49

შესავალი

საკითხის აქტუალობა

შრომითი მიგრაცია ერთი ქვეყნიდან მეორეში, დასაქმების მიზნით, ხალხთა გადაადგილებას გულისხმობს, ის თავისი ხასიათით საერთაშორისო ფენომენია. დღესდღეობით, დაახლოებით, 105 მილიონი ადამიანია დასაქმებული საკუთარი სამშობლოს გარეთ, შესაბამისად ისინი არიან შრომითი ემიგრანტები. შრომითი მიგრაცია გლობალიზაციისა და გლობალური ეკონომიკის მთავარი მახასიათებელი გახდა, რამდენადაც 2011 წელს, მსოფლიოს მასშტაბით ემიგრანტთა შემოსავალმა 440 მილიარდ დოლარს მიაღწია, მსოფლიო ბანკის მონაცემებით კი, 350 მილიარდ დოლარზე მეტი გადაირიცხა განვითარებად ქვეყნებში. (შრომითი მიგრაციის სამართლებრივი რეგულირების ასპექტები (შედარებითი მიმოხილვა), 2014)

მიგრაციაზე გავლენას უამრავი ფაქტორი ახდენს, ეს შეიძლება იყოს ქვეყნის ეკონომიკური, სოციალური თუ პოლიტიკური მდგომარეობა, უსაფრთხოება და სხვა მრავალი, თუმცა, უშუალოდ შრომითი მიგრაციისთვის ამ ფაქტორებიდან ყველაზე მნიშვნელოვანი ეკონომიკური საკითხებია. შრომითი მიგრაციის მიზეზები ქვეყანაში სამუშაო ადგილების სიმცირე, ეკონომიკური სიდუხჭირე შეიძლება გახდეს.

შრომითი მიგრაციის განხილვისას მნიშვნელოვანია ყურადღება მიექცეს გენდერის გავლენას შრომითი მიგრაციის ხასიათზე. ქალებისთვის სამშობლოში დასაქმებისას შექმნილი პრობლემები და საზოგადოებაში გავრცელებული სტერეოტიპული შეხედულებები, რაც, ხშირად, ამა თუ იმ პოზიციაზე ორივე სქესის წარმომადგენელი აპლიკანტის არსებობის შემთხვევაში, დამსაქმებლის არჩევანზეც აისახება, შრომითი ემიგრანტი ქალების თემას აქტუალურს ხდის. ასევე, გასათვალისწინებელია ისიც, რომ მიგრაციაში წასული ქალები საქმდებიან სპეციფიკურ პოზიციებზე, ისეთებზე, როგორებიცაა ოჯახის დამხმარე, ძიძა, მოხუცის მომვლელი და ა.შ.

ემიგრანტთა რეინტეგრაციის პროცესის სიღრმისეული შესწავლისთვის, აუცილებელია ემიგრაციის დროს მათთვის მიღებული გამოცდილების შესწავლა. მნიშვნელოვანია ყურადღება მიექცეს ისეთ საკითხებს, რაც შემდგომში რეინტეგრაციის პროცესზე ახდენს გავლენას. უცხო გარემოში ცხოვრება და 24 საათიანი სამუშაო

გრაფიკი აისახება ემიგრანტებზე და სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ გავლენას ახდენს საზოგადოებასთან მათ ურთიერთობაზე.

რეინტეგრაციის პროცესი სხვადასხვა მიმართულებით უნდა განვიხილოთ. სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ შრომითი ემიგრანტები ცდილობენ ადაპტირდნენ როგორც ოჯახში და საზოგადოებაში, ისე შრომის ბაზარზე. სწორედ ამიტომ, მნიშვნელოვანია მათი ემოციური განწყობების შესწავლა უცხო გარემოდან მშობლიურში დაბრუნების შემდეგ. ამასთან დაკავშირებით აუცილებელია განვიხილოთ ალფრედ შუტცის ორი ნაშრომი, „სამშობლოში დაბრუნებული“ და „უცხო“, სადაც კარგად არის აღწერილი ის პროცესები, რაც მშობლიურ გარემოში ხელმეორე ადაპტაციას ახლავს თან.

ემიგრანტთა დასაქმება რეინტეგრაციის პროცესის განუყოფელი ნაწილია. სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ შრომით ემიგრანტებს სჭირდებათ ფინანსური უზრუნველყოფა და სტაბილური შემოსავალი, რათა მოახერხონ საზოგადოებაში ინტეგრირება და შრომით მიგრაციაში ხელმეორედ წასვლას თავი დააღწიონ, რაც არანაკლებ მნიშვნელოვანი საკითხია. სახელმწიფოს როლი ამ დროს ძალიან დიდია, რადგან სწორედ მას აქვს რესურსი, უზრუნველყოს ემიგრანტთა ფინანსური მხარდაჭერა, დაასაქმოს, ხელი შეუწყოს ბიზნესის განვითარებაში და ასე დაეხმაროს რეინტეგრაციის პროცესში. საქართველოს მთავრობის მიერ, 2016-2020 წლებისთვის შემუშავებული საგრანტო პროგრამა, გულისხმობს ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციებისთვის გრანტების გაცემას და მათი დახმარებით, ემიგრაციიდან დაბრუნებული შრომითი ემიგრანტებისთვის იმ სერვისების მიწოდებას, რომელთა მიღებაც ხელს შეუწყობს საზოგადოებაში მათ ღირსეულ რეინტეგრაციას. გარდა სხვადასხვა მიმართულებებისა, როგორებიცაა ფსიქოლოგიური, სამედიცინო, იურიდიული თუ სხვა სახის დახმარებები, პროგრამის მნიშვნელოვანი ნაწილი სწორედ ემიგრანტთა ფინანსურ უზრუნველყოფას ეხება, რაც შრომით ემიგრაციაში არალეგალურად, ხელმეორედ წასვლის რისკების შემცირებისკენაა მიმართული. (საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტრო, 2016)

კვლევის მიზანი და ამოცანები

კვლევის მიზანს წარმოადგენს სამშობლოში დაბრუნებული შრომითი ემიგრანტი ქალების რესოციალიზაციაზე მოქმედი ფაქტორების კვლევა.

კვლევის მიზნის შესაბამისად ჩამოყალიბდა შემდეგი ამოცანები:

1. შრომითი მიგრაციის ფემინიზაცია საქართველოში
2. შრომით ემიგრანტთა ემოციური განწყობები სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ
3. შრომით ემიგრანტთა საქმიანობა სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ
4. შრომით ემიგრანტთა მოლოდინები სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ
5. სახელმწიფოს როლი შრომით ემიგრანტთა რესოციალიზაციის მხარდაჭერაში

კვლევის მეთოდი

საკითხის სპეციფიკურობიდან გამომდინარე და მისი სიღრმისეული შესწავლისთვის შეირჩა თვისებრივი კვლევის ერთ-ერთი მეთოდი, სიღრმისეული ინტერვიუ.

კვლევის ინსტრუმენტი

კვლევის ინსტრუმენტს წარმოადგენს კვლევის მიზნის შესაბამისად დასახულ ამოცანებზე დაყრდნობით შემუშავებული სადისკუსიო გეგმა.

შერჩევა

რესპონდენტების შერჩევა მოხდა რამდენიმე კრიტერიუმზე დაყრდნობით.

- 1) კვლევის მიზნიდან გამომდინარე, კვლევაში მონაწილეობა უნდა მიეღოთ მხოლოდ ქალბატონებს.
- 2) ემიგრაციის ქვეყნები იყო იტალია და საბერძნეთი, სწორედ ამ ორი ქვეყნიდან დაბრუნებული ემიგრანტები მოხვდნენ შერჩევაში.
- 3) ემიგრაციის საშუალო ასაკი ქალბატონებში ფიქსირდება 30-დან 40 წლამდე, (საქსტატი, 2016) ამიტომ ჩვენი შერჩევის ფარგლებში, კვლევაში მონაწილეობა მიიღეს ქალბატონებმა, რომელთა ასაკიც მერყეობდა 30-დან 65 წლამდე, რადგან გავითვალისწინეთ ემიგრაციის პერიოდი და სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ გასული დრო. ემიგრაციის პერიოდად ავიღეთ მინიმუმ 1 წლიანი გამოცდილება, რადგან რესპონდენტს ჰქონოდა გარკვეული შეხედულება ემიგრაციაზე, მიელო გამოცდილება და დაბრუნებულს შეძლებოდა რეინტეგრაციაზე მოქმედ ფაქტორებზე საუბარი.

4) მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ კვლევაში არ მონაწილეობდნენ სეზონური ემიგრანტები, ესეიგი ისინი, ვინც დროებით ტოვებდა სამშობლოს, მუშაობდა სეზონურ სამუშაოზე, შემდეგ კი ბრუნდებოდა სამშობლოში.

კვლევაში მონაწილეობა მიიღო თხუთმეტმა რესპონდენტმა. 10 მათგანი შეირჩა თოვლის გუნდის პრინციპით. ასევე, რესპონდენტთა მოძიებაში დაგვეხმარა საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტროს მიგრაციისა და რეპატრიაციის სამმართველო, რომელთა დახმარებითაც შეირჩა 5 რესპონდენტი, რომლებიც იყვნენ ემიგრანტთა რეინტეგრაციის ხელშემწყობი პროგრამის ბენეფიციარები. ამან კი საშუალება მოგვცა ემიგრანტთა რეინტეგრაციის ხელშემწყობ, სახელმწიფო პროგრამაზე გვესაუბრა, ასევე პროგრამის ბენეფიციარ რესპონდენტებსა და იმ რესპონდენტებს შორის, ვისაც არ მიუღია სახელმწიფოსგან რაიმე სახის დახმარება, გამოგვეკვეთა განსხვავებული მოსაზრებები სხვადასხვა საკითხებში.

კვლევის შეზღუდვები

საკმაოდ რთული იყო რესპონდენტების მოძიება და მათი დათანხმება კვლევაში მონაწილეობაზე. ემიგრანტებისთვის ემიგრაციის პერიოდის გახსენება საკმაოდ ემოციური პროცესია, ისინი თავს იკავებენ მიღებულ გამოცდილებაზე საუბრისგან და ურჩევნიათ მათი სამშობლოსგან მრავალწლიანი განშორება არავინ გაახსენოს. სწორედ ამიტომ, კვლევაში, მხოლოდ თხუთმეტმა რესპონდენტმა მიიღო მონაწილეობა.

რესპონდენტების მოძიების სირთულემ განაპირობა ის, რომ შერჩევის ერთ-ერთი კრიტერიუმი, ასაკობრივი ჯგუფები, არ მოიცავდა მკაცრად დაცულ ზღვრებს და კვლევაში მონაწილეობა შეეძლო მიეღო, ფაქტობრივად, ყველა ასაკის წარმომადგენელს, 30 წლიდან ზევით.

თეორიული ნაწილი

შრომითი მიგრაციის ფემინიზაცია

შრომით მიგრაციაში იმყოფებიან როგორც ქალები, ისე მამაკაცები, თუმცა შრომითი მიგრაციის ფემინიზაცია საკმაოდ აქტუალური საკითხია. დღესდღეობით ემიგრაციაში მყოფი დაახლოებით, 190 მილიონი ადამიანიდან, თითქმის 50%-ს ქალები წარმოადგენენ. (Omelaniuk, გვ. 1-18)

მეტი თვალსაჩინოებისთვის შრომით მიგრაციაში ქალების მნიშვნელობასა და როლზე ისტორიული მაგალითების მიხედვით, ქრონოლოგიურად ვისაუბროთ. მიგრაციის სისტემაში, იქნება ეს შრომითი მიგრაცია თუ იძულებით გადაადგილება, ქალებს აქვთ სასიცოცხლო მნიშვნელობა და ისინი ითავსებენ სპეციფიკურ როლებს. ისინი ამ საქმის „პიონერებად“ მოგვევლინენ ჯერ კიდევ კარიბის მაცხოვრებელთა კანადაში გადაადგილების დროს, გვიან 1950-იან წლებში. ამ გადაადგილების მიზეზი იყო სპეციფიკური სამუშაოს მოთხოვნა, რომელიც გულისხმობდა სახლში მომსახურებას (House-maid). (Harzig, 2001) ერთ-ერთი წყაროს მიხედვით კი, 1909 წელს, ნიუ-იორკში, ებრაელი და იტალიელი, შრომითი მიგრანტები ქალები შეიძლებოდა დასაქმებულიყვნენ მათთვის „უსაფრთხო“, „ნაცნობ“ და „მისაღებ“ პოზიციებზე, როგორცაა საოჯახო საქმიანობა. (Harzig, 2001, გვ. 19)

1945 წელს გამოცემული აქტით, ომის პერიოდში საცოლეებს და მეუღლეებს ჰქონდათ უფლება გაყოლოდნენ თავიანთ ჯარისკაც ქმრებს და ომის განმავლობაში ემუშავათ საოჯახო საქმიანობის სფეროში, ხოლო დასაოჯახებელ ქალებს შეეძლოთ დასაქმებულიყვნენ ფაბრიკებში. (Sharpe, 2001, გვ. 1-3)

ზემოთ მოყვანილ წყაროებზე დაყრდნობით აშკარაა, რომ ქალები კონკრეტულ პოზიციებზე დასასაქმებლად მიდიან ემიგრაციაში, ისეთ პოზიციებზე, რომლებიც მეტად „ქალურად“ არის აღქმული.

დღესდღეობით შრომით ემიგრაციაში ქალების მნიშვნელობა უფრო და უფრო იზრდება და როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ამაზე მათი რაოდენობაც მეტყველებს.

უფრო რომ დავავიწროვოთ საკითხი და გენდერის ფემინიზაციაზე კონკრეტულად საქართველოს მაგალითის მიხედვით ვისაუბროთ, მსურს მოვიტანო საქსტატის მიერ წარმოდგენილი მონაცემები, რომელიც ეხება 2012, 2013, 2014, 2015 და 2016 წელს ემიგრანტების განაწილების სტატისტიკას.

სქესის ნიშნით ემიგრანტთა განაწილება ასე გამოიყურება:

2012 წელს, საქართველოს მოქალაქე, 60,307 ემიგრანტიდან, ემიგრანტი ქალების რიცხვი 28,370-ს შეადგენს.

2013 წელს, საქართველოს მოქალაქე, 66,802 ემიგრანტიდან, ემიგრანტი ქალების რიცხვი 29,464-ს შეადგენს.

2014 წელს, საქართველოს მოქალაქე, 69,855 ემიგრანტიდან, ემიგრანტი ქალების რიცხვი 29,634-ს შეადგენს.

2015 წელს, საქართველოს მოქალაქე, 67,452 ემიგრანტიდან, ემიგრანტი ქალების რიცხვი 29,741-ს შეადგენს.

2016 წელს, საქართველოს მოქალაქე, 64,705 ემიგრანტიდან, ემიგრანტი ქალების რიცხვი 29,836-ს შეადგენს. (საქსტატი, 2016)

საქსტატის მონაცემების მიხედვით, ჩანს, რომ ქალების წილი, შრომით ემიგრაციაში საკმაოდ მაღალია და თუმცა უმნიშვნელოდ, მაგრამ მაინც იზრდება წლიდან წლამდე.

ქალებისთვის ემიგრაციაში სპეციფიკური პოზიციების არსებობის გარდა, მნიშვნელოვანია მათი ემიგრაციაში წასვლის შესაძლო მიზეზებზე საუბარი. საინტერესოა, რატომ მიდის ამა თუ იმ ოჯახიდან ემიგრაციაში ქალი და არა მამაკაცი. ეს საკითხი შეიძლება დაუკავშირდეს უმუშევრობის პრობლემას.

უმუშევრობა შრომითი მიგრაციის მთავარი მიზეზია. საქართველოს მოსახლეობაში დასაქმების მდგომარეობა სქესის ნიშნით ასე გამოიყურება:

15 წლიდან ზევით მამაკაცთა 67.2 პროცენტი დასაქმებულია, მაშინ როდესაც 15 წლიდან ზევით ქალების მხოლოდ 58.9 პროცენტი მუშაობს. (საქსტატი, 2016) ჩანს, რომ სხვაობა ამ კუთხით ქალებსა და მამაკაცებს შორის დიდია.

შრომითი მიგრაციის გენდერულ ჭრილში განხილვა უკავშირდება დასაქმებაზე გენდერული წარმოდგენებისა და სტერეოტიპების გავლენას.

თვალსაჩინოებისთვის კარგი მაგალითია გაეროს განვითარების პროგრამის დაკვეთით, გაეროს ერთობლივი პროგრამის „გენდერული თანასწორობის ხელშეწყობისთვის საქართველოში“ ფარგლებში ჩატარებული კვლევა. გაეროს ერთობლივი პროგრამა ხორციელდება გაეროს სამი სააგენტოს - გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP), გაეროს ქალთა ორგანიზაციისა (UN Women) და გაეროს მოსახლეობის ფონდის (UNFPA) მიერ, შვედეთის საერთაშორისო განვითარების

სააგენტოს (SIDA) დაფინანსებით. 2013 წელს ჩატარებული კვლევის მიზანს ძირითადად 3 სფერო მოიცავდა: ქალთა პოლიტიკური და ეკონომიკური გაძლიერება, ქალთა მიმართ ძალადობის, განსაკუთრებით ოჯახში ძალადობის აღმოფხვრა და მოსახლეობის სექსუალური და რეპროდუქციული უფლებების რეალიზაცია. (გენდერული თანასწორობის ხელშეწყობისთვის საქართველოში, 2013)

კვლევის ფარგლებში მნიშვნელოვანი აქცენტები იყო გაკეთებული გენდერულ როლებსა და საზოგადოებაში არსებულ შეხედულებებზე. კვლევის ანგარიშის მიხედვით, საქართველოში, ჯერ კიდევ მყარია ტრადიციული შეხედულებები გენდერულ როლებზე: ქალის ფუნქციაა შვილების მოვლა და აღზრდა, საშინაო საქმეების კეთება, ხოლო კაცის - ოჯახის ეკონომიური უზრუნველყოფა. მიუხედავად იმისა, რომ ამჟამად ოჯახის მარჩენალთა 30% ქალია, მოსახლეობას მიაჩნია, რომ ეს არ არის იდეალური მდგომარეობა და თუ იქნება შესაძლებლობა, უმჯობესია ქალი არ მუშაობდეს, ან ნაკლებად დატვირთული, „ქალისთვის შესაფერისი“ სამუშაო ჰქონდეს. ასევე, ქალი ქმრის მორჩილი უნდა იყოს და დაუთმოს კაცს ლიდერის პოზიცია სხვადასხვა ასპარეზზე. (გენდერული თანასწორობის ხელშეწყობისთვის საქართველოში, 2013)

ამავე კვლევის ფარგლებში გამოიკვეთა, რომ არსებობს სხვადასხვა ფაქტორები, რის მიხედვითაც ხდება განსხვავება კადრების შერჩევისას, გენდერული ნიშნით. თანაბარი კვალიფიკაციის შემთხვევაში კადრის შერჩევისას, მენეჯერის პოზიციაზე, უპირატესობები ასე განაწილდა: გამოკითხულთა დიდი ნაწილი (38%) აღნიშნავს, რომ კაცს მიაჩნებდა უპირატესობას. კაცების უდიდესი ნაწილი (49%) კაცს ამჯობინებს მაღალი რანგის მენეჯერის პოზიციაზე. აღსანიშნავია, რომ ქალი რესპონდენტების უფრო დიდი რაოდენობა არჩევანს კაცზე აჩერებს(30%) . თუმცა, ამ შემთხვევაში სხვაობა არც ისე დიდია, მაღალი რანგის მენეჯერის პოზიციაზე ქალების კანდიდატურას უპირატესობას ანიჭებს ქალთა 28%. (გენდერული თანასწორობის ხელშეწყობისთვის საქართველოში, 2013, გვ. 45)

დასაქმების მხრივ მამაკაცს პრიორიტეტი იმიტომ ენიჭება, რომ ის ნაკლებად „პრობლემური“ თანამშრომელი იქნება, რადგან არ მოუწევს საოჯახო საქმესთან სამსახურის შეთავსება, დაოჯახებისა და შვილის ყოლის შემთხვევაში კი ნაკლებია იმის შანსი, რომ მოითხოვოს დეკრეტული შვებულება, ასევე, იმ მოსაზრების გათვალისწინებით, რომ მამაკაცი ოჯახის მარჩენალი და უფროსი უნდა იყოს, მისთვის

მეტად საჭიროა სამუშაო და ის ქალთან შედარებით უფრო რთულად დათანხმდება დაბალი რანგის და დაბალი ანაზღაურების მქონე პოზიციას. (გენდერული თანასწორობის ხელშეწყობისთვის საქართველოში, 2013)

ამ ყველაფრის ფონზე, ქალებს საქართველოში ბევრად ნაკლები შანსი აქვთ განვითარდნენ პროფესიულად, მიაღწიონ კარიერულ წარმატებას, ჰქონდეთ მაღალი ანაზღაურება და შეძლონ საკუთრი თავისა და ოჯახის ეკონომიკური უზრუნველყოფა.

სამუშაო გამოცდილების არ ქონა გვიან ასაკში ქალებისთვის დასაქმებას კიდევ უფრო ართულებს. ხშირად, ოჯახში მხოლოდ მამაკაცის ჰონორარი არ არის საკმარისი, ასევე ხშირია შემთხვევა, როდესაც ოჯახის მარჩენალი მამაკაცები კარგავენ სამუშაოს და ოჯახი რჩება შემოსავლის წყაროს გარეშე. სწორედ ამ დროს, ქალის მნიშვნელობა მატულობს და მათთვის ეკონომიკური სიდუხჭირიდან თავის დაღწევის საშუალება შრომითი მიგრაცია ხდება.

დღესდღეობით განათლებული ქალები მიდიან მიგრაციაში და საქმდებიან ისეთ პოზიციებზე, რომელიც მათი კვალიფიკაციისა და განათლების შესაფერისი არ არის. ისინი წასვლამდე ვარაუდობენ, რომ იშოვიან მათი პროფესიისა და კვალიფიკაციის შესაბამის სამსახურს. ამ პროცესს „ტვინის გადინებას“ უწოდებენ (Harzig, 2001, გვ. 19). ამ საკითხთან მჭიდროდ არის დაკავშირებული ისეთი პრობლემური ასპექტები, როგორცაა კავშირები მიმღებ ქვეყანასთან, სოციალური ქსელები, რაც განაპირობებს ამა თუ იმ ქვეყნის მიმღებ ქვეყნად არჩევას ემიგრანტების მხრიდან, იციან თუ არა ქალებმა სად მიდიან, სად უნდა იცხოვრონ, რა პოზიციაზე იმუშაონ, საშუალოდ რამდენი ექნებათ ანაზღაურება და ა.შ.

შრომითი ემიგრანტების რეინტეგრაცია

შრომითი ემიგრანტების რესოციალიზაციისა და რეინტეგრაციისათვის მნიშვნელოვანია მათი სოციუმთან ურთიერთობის, ხელახალი ადაპტაციის საკითხი. უცხოდან მშობლიურ გარემოში დაბრუნებისას მნიშვნელოვანია ემიგრანტების ემოციური განწყობები. ამ საკითხის სიღრმისეული ანალიზისათვის აუცილებელია ორი ერთმანეთისგან განსხვავებული ფენომენი განვიხილოთ. პირველ შემთხვევაში ემიგრანტებს შეიძლება დაემართოთ გაუცხოება, მანამდე მათთვის მშობლიური გარემოს მიმართ, მეორე შემთხვევაში კი პირიქით, განსხვავებულ გარემოში ყოფნისას შესაძლებელია გაუმძაფრდეთ მათი მშობლიური გარემოს მიმართ მიკუთვნებულობა, რაც გამოწვეულია, ინდივიდისთვის დამახასიათებელი, ჯგუფის მიმართ მიკუთვნებულობით. ინდივიდები, რაც მეტად იდენტიფიცირდებიან ჯგუფებთან, მით მეტად ემსგავსებიან სოციალურ პიროვნებებს, თითოეული ინდივიდი თავს აფასებს და ადარებს საერთო კულტურულ იდენტობას და ასე აყალიბებს საკუთარს. ინდივიდები უპირატესობას ანიჭებენ კულტურას და მეტად აკმაყოფილებენ გარემოსთან ადაპტაციის ფუნქციას (Berry, Dasen, & Saraswathi, გვ. 43-64). ეს წყარო კარგად ასახავს ინდივიდების ჯგუფისადმი მიკუთვნებულობის ხარისხს. როგორ გავლენას ახდენს ჯგუფი ინდივიდის ჩამოყალიბებაში და როგორ ემსგავსება ინდივიდი ამ ჯგუფის წევრებს. შესაბამისად, შრომითი ემიგრანტისთვის, მისთვის უცხო გარემო, შეიძლება ძალიან მიუღებელი აღმოჩნდეს და ამან საკუთარი, მშობლიური გარემოს მიმართ მიკუთვნებულობა, მონატრება გაუმძაფროს, რაც შესაძლებელია რეინტეგრაციის პროცესის ხელისშემწეობი ფაქტორი აღმოჩნდეს.

მშობლიურ გარემოსთან გაუცხოების კარგი მაგალითი კი, ალფრედ შუტცის ორი ნაშრომი, „უცხო“ და „სამშობლოში დაბრუნებული“-ა. ორივე ნაშრომი ასახავს იმ გაუცხოებას, რაც განსხვავებულ გარემოში ყოფნის შემდეგ, მშობლიურ გარემოში დაბრუნებისას შეიძლება იგრძნოს ადამიანმა.

გაუცხოების ფენომენზე საუბრისას მნიშვნელოვანია „სახლის“ (home) ცნების გაგება. როგორც შუტცი აღნიშნავს თავის ნაშრომში „სახლი“ სხვადასხვა ადამიანისთვის სხვადასხვა მნიშვნელობის შეიძლება იყოს, ზოგისთვის ეს არის ნაცნობი პეიზაჟები, ზოგისთვის ნაცნობი მელოდიები, მშობლიური ენა, მეგობრები, ნათესავები. თუმცა შეიძლება „სახლი“ ასე დავახასიათოთ, „სახლი“ ეს არის ცხოვრების განსაკუთრებული

წესები, რომლებიც შეჩვეული და ასევე ჩვენთვის ძვირფასი ელემენტებისგან არის შემდგარი. (Schuetz, 1945)

„სახლში დაბრუნებული“ საუბრობს ჯარისკაცებზე, მათ ინტეგრირებაზე განსხვავებულ გარემოში და გაუცხოვებაზე საკუთრი მშობლიური გარემოს მიმართ. „სახლში დაბრუნებულისთვის“ სახლი არის ადგილი სადაც წესით მან უნდა შეძლოს თავისი ცოდნის გამოყენება და ასე მოახდინოს რეინტეგრირება, გარემოში ხელახლა შესვლა, თუმცა სწორედ ამ დროს არის გაუცხოება განსაკუთრებული შოკი. მისთვის, ვინც მოშორდა მშობლიურ გარემოს, სახლი სრულიად განსხვავებულად აღიქმება მათგან, ვინც დარჩა ამ გარემოში, დარჩა სახლში. სახლში დაბრუნებული სწორედ იმით განსხვავდება უცხო ქვეყანაში ჩამოსული ადამიანისგან, რომ უცხო გარემოში მოხვედრისას ადამიანს არ აქვს ცოდნა და არც იმის გარანტია, რომ შეძლებს ინტეგრირებას, ხოლო მშობლიურ გარემოში სწორედ ეს მოლოდინი აქვს. (Schuetz, 1945)

შუტცის „უცხო“ საუბრობს გაუცხოების ფენომენზე საკუთრი მშობლიური გარემოს მიმართ. ნაშრომში აღნიშნულია, რომ ემიგრანტების შემთხვევა კარგი მაგალითია ამ ჭრილში განსახილველად (Schuetz, 1944) „უცხო“ თავდაპირველად გარიყულია იმ გარემოდან, სადაც ცდილობს შესვლას, ის უცხო გარემოს არასრულფასოვანი წევრია, მან არ იცის ამ გარემოს ისტორია, თუმცა მისთვის პრიორიტეტი მისი მშობლიური ადათ-წესები, მისი წინაპრების ისტორიაა, უცხო გვერდზე მდგომი უყურებს მისთვის უჩვეულო „კულტურულ ხატს“, თუმცა, იმისათვის რომ კარგად შეიცნოს ის, აუცილებელია ამ ჯგუფთან დაახლოება და მასში შეღწევა. ახლა მისთვის კულტურული ხატი აღარ წარმოადგენს იმ ცოდნას, რაც ჯგუფთან დასახლოვებლად გამოადგება, მან ახალი ცოდნა უნდა შეიძინოს და ამ გადმოსახედიდან შეიცნოს ის გარემო, რომლის წევრიც ხდება. გარემოსთან დაახლოებული უცხოთვის იმის აღმოჩენა, რომ ყველაფერი ისე არაა, როგორც მას შორიდან წარმოედგინა, მის თავდაჯერებულობას ეჭვქვეშ აყენებს, ის საკუთარი აზროვნების სისწორეში აღარაა დარწმუნებული და ამ დროს გადააფასებს არა მარტო უცხო ჯგუფის შესახებ წარმოდგენებს, არამედ საკუთარი ჯგუფისადმი არსებულ ინტერპრეტაციების სქემასაც. (Schuetz, 1944)

ამ წყაროებზე დაყრდნობით, სავარაუდოა, რომ მშობლიურ გარემოში დაბრუნების შემდეგ, შრომით ემიგრანტებს შეიძლება უცხოდ მოეჩვენოთ მათთვის

მანამდე ახლობელი გარემო, ვეღარ მოახერხონ ადაპტაცია, ეს კი, შესაძლოა, რეინტეგრაციის პროცესის ხელისშემშლელი ფაქტორიც აღმოჩნდეს.

გარდა ემოციური განწყობებისა, რეინტეგრაციის პროცესის შესწავლისას, მნიშვნელოვანია ყურადღება გავამახვილოთ სამშობლოში დაბრუნებული ემიგრანტების დასაქმებაზე, უზრუნველყოფილ ცხოვრებაზე, ჯანდაცვასა და სხვა მრავალ სფეროში საჭირო დახმარების აღმოჩენაზე. სწორედ სახელმწიფოს შეუძლია შრომითი ემიგრანტებისთვის ამ საკითხების მოგვარება, ამიტომაც ემიგრანტების რესოციალიზაციისა და რეინტეგრაციის პროცესში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება სახელმწიფოს ჩართულობას. ამ კუთხით საქართველოში ბევრი ნაბიჯია გადადგმული და ჩანს სახელმწიფოს მხრიდან ემიგრანტებისთვის დახმარების გაწევის დიდი ინტერესი, რაზეც ის პროგრამები მეტყველებს, რომლებიც სწორედ ემიგრანტთა რეინტეგრაციის პროცესის მხარდასაჭერადაა შექმნილი.

სამშობლოში დაბრუნებულ ემიგრანტებს შეიძლება დასჭირდეთ ფსიქოლოგიური დახმარება, იურიდიული თუ სამედიცინო დახმარების აღმოჩენა, შესაძლებელია მათთვის ფინანსური საკითხები უფრო მნიშვნელოვანი იყოს, რათა ემიგრაციიდან დაბრუნების შემდეგაც შეძლონ საკუთრი თავისა და ოჯახის ფინანსური უზრუნველყოფა. ეს ყველაფერი ინდივიდუალურია და სახელმწიფო სწორედ ინდივიდუალურად უნდა მიუდგეს თითოეულ ემიგრანტს, რათა შეძლოს მათთვის მნიშვნელოვან სფეროში დახმარების გაწევა.

2011-2014 წლებში, ქვეყანაში გატარებულმა პოლიტიკამ მიგრაციის სფეროში, მნიშვნელოვანი ცვლილებები გამოიწვია საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტროს სისტემაში, რის შედეგადაც ჩამოყალიბდა სამინისტროს პრიორიტეტები და განისაზღვრა საქმიანობის ახალი მიმართულებები. (საქართველოში დაბრუნებულ მიგრანტთა სარეინტეგრაციო დახმარება. საგრანტო პროგრამა № 001-2016)

საქართველოში 2011 წლიდან ხორციელდება ევროკავშირის მიერ დაფინანსებული პროექტები, რომელთა მიზანს დაბრუნებული მიგრანტების რეინტეგრაციის ხელშეწყობა წარმოადგენს (TIG, More for More). პროექტ more for more-ის ფარგლებში შეიქმნა მობილურობის ცენტრები, მხოლოდ 2014 წელს მობილურობის ცენტრებმა 2,000 კონსულტაცია განახორციელეს, და 600-ზე მეტმა დაბრუნებულმა

მიგრანტმა მიიღო მიზნობრივი დახმარება. (მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია, 2015) 2013 წლიდან მიგრაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია (IOM) სამინისტროსთან მჭიდრო თანამშრომლობით „მობილურობის ცენტრების“ მეშვეობით უზრუნველყოფს ემიგრაციაში არალეგალურად მყოფი, სამშობლოში დაბრუნებული საქართველოს მოქალაქეების რეინტეგრაციის მხარდაჭერას. სამინისტროს აქვს ვალდებულება ეტაპობრივად, აღნიშნული პროექტის დასრულების შემდგომ კი სრულად გადაიბაროს დაბრუნებულ მიგრანტთა რეინტეგრაციის მხარდაჭერის პასუხისმგებლობა. (საქართველოში დაბრუნებულ მიგრანტთა სარეინტეგრაციო დახმარება. საგრანტო პროგრამა № 001-2016)

დაბრუნებულ მიგრანტთა რეინტეგრაციის მხარდაჭერისათვის 2015 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტში პირველად გამოიყო თანხა 400 000 ლარი. საქართველოში მოქმედი პროგრამის „საქართველოში დაბრუნებულ მიგრანტთა სარეინტეგრაციო დახმარების“ N001-2015 ფარგლებში სამინისტრომ თანხა გრანტის სახით გადასცა 6 არასამთავრობო ორგანიზაციას. საგრანტო პროგრამა დაბრუნებული მიგრანტებისთვის შემდგომ მიმართულებებს მოიცავს:

1. სამედიცინო მომსახურებისა და მედიკამენტების დაფინანსება
2. ფსიქო-სოციალურ რეაბილიტაცია
3. პროფესიული სწავლების დაფინანსება
4. ანაზღაურებადი სტაჟირება
5. შემოსავლის წყაროს გაჩენის მიზნით სოციალური პროექტების დაფინანსება
6. იურიდიულ დახმარება (საქართველოში დაბრუნებულ მიგრანტთა სარეინტეგრაციო დახმარება. საგრანტო პროგრამა № 001-2016)

თავდაპირველად მნიშვნელოვანია, როგორც ემიგრანტთა, ისე, ზოგადად, საზოგადოების ინფორმირებულობა ქვეყანა არსებული პროგრამების შესახებ, ამ კუთხით პროგრამის ფარგლებში გამოყოფილი გრანტი მიზნად სწორედ სახელმწიფო სარეინტეგრაციო პროგრამის შესახებ საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებას ისახავდა. (საქართველოში დაბრუნებულ მიგრანტთა სარეინტეგრაციო დახმარება. საგრანტო პროგრამა № 001-2016)

იქიდან გამომდინარე, რომ საქართველოს მთვრობისა და საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტროსთვის მნიშვნელოვანია სამშობლოში დაბრუნებულ

მიგრანტებზე ზრუნვა და მათ რეინტეგრაციაში მონაწილეობის მიღება და მხარდაჭერა, ეს საკითხი მიგრაციის 2016-2020 წლების სტრატეგიის მნიშვნელოვანი და ძირითადი მიმართულებაა, ხოლო სამოქმედო გეგმაში დეტალურადაა გაწერილი სამინისტროს კომპეტენციის ფარგლებში განსახორციელებელი საქმიანობები. (საქართველოში დაბრუნებულ მიგრანტთა სარეინტეგრაციო დახმარება. საგრანტო პროგრამა № 001-2016)

საგრანტო პროგრამის ფარგლებში მოხდება გრანტების გაცემა არასამთავრობო ორგანიზაციებისთვის, რათა მათ შეძლონ და მხარი დაუჭირონ ემიგრანტთა რესოციალიზაციის პროცესს და გაუწიონ ემიგრანტებს იმ სახის დახმარება რაც მათ ინდივიდუალურად ესაჭიროებათ. ეს ყველაფერი კი ემსახურება იმას, რომ შემცირდეს მათი ხელმეორეს ემიგრაციაში წასვლის რისკები და მოახდინონ სამშობლოში ღირსეული რეინტეგრაცია. (საქართველოში დაბრუნებულ მიგრანტთა სარეინტეგრაციო დახმარება. საგრანტო პროგრამა № 001-2016)

საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტროს ანგარიშში „საქართველოში დაბრუნებულ მიგრანტთა სარეინტეგრაციო დახმარების პროგრამა“ აღნიშნულია, რომ სამინისტრო პროგრამის ფარგლებში გასცემს ექვს გრანტს, ექვსასი ათასი ლარის ოდენობით. საგრანტო კონკურსში კი მონაწილეობას მიიღებენ ის იურიდიული პირები ან მათი ფილიალები, რომლებიც დაინტერესებულები არიან ემიგრანტთა რეინტეგრაციის ხელშეწყობის საკითხით. (საქართველოში დაბრუნებულ მიგრანტთა სარეინტეგრაციო დახმარება. საგრანტო პროგრამა № 001-2016)

პროგრამის ფარგლებში სამინისტრო მიზნად ისახავს არა მარტო დედაქალაქში, არამედ მთელი ქვეყნის მასშტაბით დაბრუნებული ემიგრანტებისთვის სარეინტეგრაციო დახმარების პროგრამის ხელმისაწვდომობას, ამიტომ საგრანტო პროგრამა ვრცელდება არა მარტო ქალაქ თბილისზე, არამედ ქვემო ქართლის, მცხეთა-მთიანეთის, შიდა ქართლის, სამცხე-ჯავახეთის, სამეგრელო-ზემო სვანეთის, აჭარისა და გურიის რეგიონებზე. (საქართველოში დაბრუნებულ მიგრანტთა სარეინტეგრაციო დახმარება. საგრანტო პროგრამა № 001-2016)

პროგრამაში წარმოდგენილია, თუ რამდენ ემიგრანტს დაუფინანსდება და გაეწევა დახმარება კონკრეტულ მიმართულებებში:

- დაახლოებით 69 ბენეფიციარს, დაუფინანსდება სამედიცინო მომსახურება და მედიკამენტები, მათ შორის ფსიქო-სოციალური რეაბილიტაცია;
- დაახლოებით 35 ბენეფიციარი, რომელთაც გრანტის მიმღების მიერ გაეწევათ შესაბამისი დახმარება სსიპ „სოციალური მომსახურების სააგენტოს“ სამუშაოს მაძიებელთა პროფესიული მომზადება-გადამზადების და კვალიფიკაციის ამაღლების პროგრამაში ჩართვაში და რომელთა მონაცემები მიწოდებულ იქნება მიგრაციისა და რეპატრაციის სამმართველოსთვის.
- დაახლოებით 84 დაბრუნებულ მიგრანტს დაუფინანსდება შემოსავლის წყაროს გაჩენის მიზნითა და თვითდასაქმების ხელშეწყობის მიზნით სოციალური პროექტები;
- დაახლოებით 20 დაბრუნებული მიგრანტი, იურიდიული დახმარების მიმართულების ფარგლებში მიიღებს სამართლებრივ პრობლემებთან დაკავშირებით კონსულტაციას და დაუფინანსდება შესაბამისი სერვისები.
- დაახლოებით 24 დაბრუნებული მიგრანტი, რომლებიც უზრუნველყოფილი იქნებიან დაბრუნებისთანავე დროებითი საცხოვრისით. (საქართველოში დაბრუნებულ მიგრანტთა სარეინტეგრაციო დახმარება. საგრანტო პროგრამა № 001-2016)

პროგრამა გარდა რეინტეგრაციის საკითხებში დახმარების გაწევისა ასევე მოიცავს საინფორმაციო კამპანიას, რომელიც მიმართული იქნება საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებაზე არალეგალური მიგრაციისა და მასთან დაკავშირებული რისკების შესახებ, რათა შემცირდეს არალეგალურად ემიგრაციაში წასვლის მსურველთა რიცხვი. ასევე საგრანტო პროგრამის ფარგლებში მოხდება საზოგადოების ინფორმირება პროგრამის შინაარსის და მიზნების შესახებ შესაბამისი საინფორმაციო მასალების უზრუნველყოფით. (საქართველოში დაბრუნებულ მიგრანტთა სარეინტეგრაციო დახმარება. საგრანტო პროგრამა № 001-2016)

კვლევის შედეგები

კვლევის ფარგლებში გამოიკვეთა ის მნიშვნელოვანი ფაქტორები, რაც გავლენას ახდენს სამშობლოში დაბრუნებული შრომითი ემიგრანტი ქალების რეინტეგრაციისა და რესოციალიზაციის პროცესზე.

საკითხის სიღრმისეული შესწავლისთვის და ემიგრაციის დროს მიღებული პრაქტიკების სამშობლოში დაბრუნებულ ემიგრანტთა რეინტეგრაციაზე გავლენის დადგენის მიზნით, შეფასდა ემიგრანტთა როგორც ემიგრაციის შემდგომი განწყობები, ისე ემიგრაციამდე და ემიგრაციის დროს მიმდინარე მოვლენები. სწორედ ამიტომ, კვლევის ანგარიშის პირველი ნაწილი წარმოადგენს იმ ტენდენციებს, რაც სიღრმისეული ინტერვიუს ფარგლებში, რესპონდენტების მიერ, მათი ემიგრაციამდე და ემიგრაციის დროს მიღებულ გამოცდილებას აღწერს, კვლევის შედეგების მეორე ნაწილი კი, უშუალოდ, სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ ემიგრანტთა რეინტეგრაციის პროცესს და ამ პროცესზე მოქმედი ფაქტორების გამოვლენას ეხება.

ემიგრანტთა ცხოვრება ემიგრაციამდე

თავდაპირველად რესპონდენტებს ვთხოვეთ აღეწერათ თავიანთი ოჯახების ეკონომიკური მდგომარეობა ემიგრაციაში წასვლამდე და დაესახელებინათ ემიგრაციაში წასვლის ძირითადი მიზეზი. აღმოჩნდა, რომ ყველა მათგანი ემიგრაციამდე ეკონომიკურ სიდუხჭირეში ცხოვრობდა და თვიდან თვემდე თავი ძლივს გაჰქონდა. შრომითი მიგრაციის ძირითად და ფაქტობრივად ერთადერთ მიზეზად, ფინანსური პრობლემები სახელდება. თუმცა, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ ეკონომიკური მდგომარეობის გაუარესებას რესპონდენტები სხვადასხვა მოვლენებთან აკავშირებენ. მათი თქმით, ეს შეიძლება იყოს “ოჯახის მარჩენალისთვის”, მამაკაცისთვის სამსახურის დაკარგვა ან მისი გარდაცვალება, ასევე ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობა იმ დროის მიხედვით, რა დროსაც რესპონდენტებს მოუწიათ ემიგრაციაში წასვლა და ა.შ.

„ქმარი გარდამეცვალა, ისეთი დრო იყო, ძალიან რთული, მყავდა შვილი, ყავდა ცოლი და 2 შვილი ჩემ ბიჭს. უმცროსი 2 წლის იყო ჩემი წასვლისას, რავიცი რაღაცნაირი პერიოდი იყო, ქვეყანაშიც, მთავრობა ახალი შეცვლილი იყო ქვეყანაში არეულობა იყო და რავიცი ათასი უბედურება, ფინანსურად გვიჭირდა, ავდექი და წავედი“ (რესპონდენტი N1)

„ჩემი ქმარი მუშაობდა სულ მაგრამ რა მისი ბრალია დაკარგა სამსახური. როცა მუშაობდა მაშინ გაჭირვებით, მაგრამ მაინც ვცხოვრობდით“ (რესპონდენტი 2)

კვლევის ფარგლებში ჩვენ ვესაუბრეთ მხოლოდ ქალბატონებს, რათა გვეკვლია ის ტენდენციები, რაც გენდერსა და შრომით მიგრაციას აკავშირებს. რესპონდენტები სამშობლოში ყოფნისას, ემიგრაციამდე, დასაქმებისას შექმნილ პრობლემებს აკავშირებენ სქესთან და ოჯახთან და ამბობენ, რომ მათ არ ჰქონდათ შრომითი გამოცდილება, შესაბამისად არ შეეძლოთ ანაზღაურებადი პოზიციების დაკავება. ერთ-ერთი რესპონდენტი საკუთარ გამოცდილებაზე საუბრობს და ამბობს, რომ დაოჯახების შემდეგ დაანება სწავლას თავი და გადაერთო მხოლოდ საოჯახო საქმეზე. რესპონდენტების თქმით, ოჯახმა პირდაპირ, ან ირიბად მაინც იქონია გავლენა მათ შრომით გამოცდილებაზე და შესაბამისად დასაქმებაზე.

„ჩემს მშობლებს უნდოდათ რომ მესწავლა, ვსწავლობდი კიდეც, მაგრამ რადგან მალე გავთხოვდი და მერე უკვე მალევე გავაჩინე შვილები რავიცი რა აზრი ქონდა ამ ყველაფერს... მთელი ცხოვრება დიასახლისობის მეტი არაფერი მიკეთებია“ (რესპონდენტი N2)

„ოჯახმა იქონია ირიბად გავლენა, ირიბად-თქო რომ ვამბობ, ვგულისხმობ, რომ ჩემთვის არავის დაუძალებია სამსახურს თავი დაანებე და ოჯახს მიხედო, ვმუშაობდი კიდევ, მაგრამ ოჯახზე ზრუნვა ძალიან ბუნებრივად გადამივიდა მოვალეობაში. ჩვენთან ეს ასე ხდება“ (რესპონდენტი N3)

„მე რომ ოჯახი არ შემიქმნა შეიძლება სულ სხვანაირი ცხოვრება მექონოდა, არ ვნანობ ნამდვილად, ჩემი შვილები ჩემთვის ყველაფერია, თუმცა რა თქმა უნდა, ოჯახი რომ მყავდა ამის გამო არ ვიმუშავე, ვერ გავწვითარდი და როცა დამიდგა დრო, რომ უნდა მემუშავა, აქ ვერაფერი ვნახე, ვის რაში ვჭირდებოდი“ (რესპონდენტი N11)

„ჩემს კარიერულ წინსვლაზე ოჯახის შექმნამ გავლენა მოახდინა, ანუ ვგულისხმობ, რომ ვერ გავივითარე უნარები, ვერ მივიღე სამუშაო გამოცდილება. ჩვენს ქვეყანაში ქალისთვის ოჯახის შექმნა ავტომატურად ბევრ რამეზე უარის თქმასთან ასოცირდება, მათ შორის კარიერაზე“ (რესპონდენტი N12)

საკითხის გენდერულ ჭრილში განხილვისას აუცილებელია პასუხი გაეცეს კითხვას: რატომ მიდიან შრომით ემიგრაციაში ქალები? ამასთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანი ფაქტორები გამოიკვეთა. შრომით მიგრაციაში, ყველაზე მეტად, დასაქმება შესაძლებელია ისეთ პოზიციებზე, როგორცაა ოჯახის დამხმარე, მომვლელი, ძიძა და დამლაგებელი. ასეთ პოზიციებზე მუშაობისას ემიგრანტებს არ ესაჭიროებათ საცხოვრებელი ადგილითა და საკვებით უზრუნველყოფა, რადგან ცხოვრობენ იმ ოჯახებში, სადაც მუშაობენ 24 საათიან განაკვეთზე. აღმოჩნდა, რომ ასეთი პოზიციები აღიქმება ქალისთვის შესაფერის სამუშაოდ და სწორედ ამიტომ, ქალები უფრო თამამად იღებენ ემიგრაციაში წასვლის გადაწყვეტილებას, რადგან შეძლებენ ადვილად იმოვონ სამსახური და ნაკლები ხარჯი ჰქონდეთ ემიგრაციაში ყოფნისას.

შრომით ემიგრაციაში წასვლისთვის მნიშვნელოვანია კონტაქტები, კავშირები, რომელიც ემიგრანტებს ეხმარებათ როგორც საზღვრის გადაკვეთაში, ისე შემდგომ, უცხო ქვეყანაში დასაქმებაში. ამასთან დაკავშირებით რესპონდენტებმა ისაუბრეს საკუთარ გამოცდილებაზე და აღნიშნეს, რომ მათ წინასწარ განსაზღვრული არ ჰქონდათ ოჯახები, სადაც იმუშავებდნენ, იმედი ჰქონდათ, რომ ადგილზე ჩასულებს

დახვდებოდათ სამსახური, თუმცა მიახლოებით იცოდნენ ის პოზიციები რომელზეც შრომითი ემიგრანტები საქმდებოდნენ ხოლმე, შესაბამისად მოლოდინი იმის შესახებ, თუ რა ტიპის სამუშაოს შესრულება მოუწევდათ გააჩნდათ და გაუმართლდათ კიდევ.

„ვიციდი, რომ ვიმუშავებდი როგორც ხდება ხოლმე, მომვლელად, მიძად, ესეც მოხდა. ჩასვლიდან რამდენიმე კვირაში დავიწყე მუშაობა მომვლელად“ (რესპონდენტი N1)

„სიმართლე რომ ვითხრათ, ილუზორული მოლოდინები არ მქონდა, მე ვახსენე ქალბატონი, მქონდა კონტაქტები, მე ვიციდი, რომ იქაც უნდა წავსულიყავი ისეთ პოზიციაზე, როგორც იქნებოდა ოჯახში დამხმარე“ (რესპონდენტი N3)

„ზუსტად სად, როგორ, რანაირად ვიქნებოდი არ ვიციდი, ანუ შერჩეული ოჯახი და დალაგებულად საქმე არ მქონდა, თუმცა ვიციდი, რომ დამხმარე ან მომვლელი ვიქნებოდი, ანაზღაურებაც გაგებული მქონდა დაახლოებით რამდენია ხოლმე“ (რესპონდენტი N13)

ემიგრანტთა მიერ საზღვრის არალეგალურად გადაკვეთა სირთულეებთან და საფრთხეებთან არის დაკავშირებული. რესპონდენტთა უმრავლესობა აღნიშნავს, რომ სხვისი დახმარებით გადავიდა საზღვარზე, რაშიც ფული გადაიხადა. ერთ-ერთი რისკი, საზღვრის არალეგალურად და სხვისი დახმარებით გადაკვეთაში არის ის, რომ არის შემთხვევები, როდესაც ემიგრაციაში წასვლის მსურველებს ატყუებენ, ახდევინებენ თანხას, სანაცვლოდ კი არ ეხმარებიან წასვლაში. რესპონდენტებიდან ერთ-ერთი სწორედ ასეთი თაღლითობის მსხვერპლი აღმოჩნდა.

„ქორეოგრაფი წამიყვანდა ვითომ მომღერლად ან მოცეკვავედ, მივეცი თანხა, ამისთვის ბინა დავაგირავეთ, 4000 ევროდ, მივეცი წინასწარ რაღაც ნაწილი და დაიკარგა, ბინა დავირავებული მქონდა და უნდა დამეხსნა“ (რესპონდენტი N6)

ფულის სანაცვლოდ ადამიანები ეხმარებიან შრომით მიგრაციაში წასვლის მსურველებს სხვადასხვაგვარად. ეს შეიძლება იყოს ყალბი საბუთების დამზადება, სხვა ქვეყნის გავლით საბოლოო დანიშნულების ადგილას ჩასვლა, ჯგუფისთვის ემიგრანტების გაყოლება. ამასთან დაკავშირებით, რესპონდენტები თავიანთ ისტორიებს გვიყვებიან:

“წავედი მოსკოვიდან, მერე ლენინგრადი, იტალიიდან საბერძნეთში გადავედით ბორანით, მოვიარეთ მთელი ევროპა” (რესპონდენტი N3)

ერთ-ერთმა რესპონდენტმა აღნიშნა, რომ მან თანხა გადაიხადა, რათა სხვა ქვეყნების გავლით გადაეყვანათ საზღვარზე და ასე ჩაეღწია დანიშნულების ადგილამდე. ჩანს, რომ ემიგრაციაში წასასვლელად ეს გზა ერთ-ერთი ყველაზე აპრობირებული მეთოდია.

„ფული გადავიხადე რომ ავტობუსით, არა მატარებლით ჯერ ერთ ქვეყანაში გადავსულიყავი, შემდეგ იქიდან საზღვარზე ჯგუფთან ერთად გადამიყვანეს და რაღაცნაირად, ძლივს ჩავაღწიე, მე გამიმართლა, რომ ეს ფული არ დაიკარგა, მაგრამ ბევრია შემთხვევა, რომ ატყუებენ, ფულს ახდევინებენ და შემდეგ არ ასრულებენ დანაპირებს“ (რესპონდენტი N13)

გარდა თანხის დაკარგვის რისკისა, უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ეს პროცესი ძალიან რთულია ემიგრანტებისთვის და ისინი საკმაოდ საშიშ და სახიფათო გზებსაც გადიან.

„ვებით რომ ირბენ 30 კილომეტრს. 8 საათი მივრბოდით 10 ქალი ტყეში, 2 ზღვა გადავცურეთ, სრულიად სხვა ქვეყანაში მოვხვდი“ (რესპონდენტი N6)

რესპონდენტების მონათხრობიდან ნათლად ჩანს ის საფრთხეები რაც ემიგრაციაში წასვლის პროცესს ახლავს თან. ეს შეიძლება იყოს სახიფათო სიტუაცია საზღვრის გადაკვეთისას და საბუთების გაკეთების მიზნით გადახდილი ფულის დაკარგვა. ასევე, არანაკლებ მნიშვნელოვანია, ჩასული ემიგრანტებისთვის შექმნილი საფრთხეები. როგორც ერთ-ერთი რესპონდენტი აღნიშნავს, საბერძნეთში ჩასულს მას შეპირდნენ, რომ დაეხმარებოდნენ სამსახურის მოძებნაში, თუმცა აღმოჩნდა, რომ მოატყუეს და თვეების განმავლობაში საკუთარ სახლში ამუშავებდნენ დამხმარედ.

ჩანს, რომ ემიგრანტებისთვის სირთულეები უცხო ქვეყანაში ჩასვლამდე იჩენს თავს.

ემიგრანტთა ცხოვრებაში ემიგრაციაში

ემიგრაციაში ყოფნისას მიღებული გამოცდილება კავშირშია სამშობლოში რეინტეგრაციის პროცესთან, სწორედ ამიტომ, კვლევის მიზნის შესაბამისად, საკითხის სიღრმისეული შესწავლისათვის, აუცილებელი იყო რესპონდენტებისთვის გვეთხოვა, რომ ესაუბრათ ემიგრაციაში ყოფნისას მიმდინარე მოვლენებზე. ემიგრაციის პერიოდზე საუბარი დავიწყეთ იმ სირთულეებით, რაც უცხო გარემოში ცხოვრებას ახლდა თან. რესპონდენტების თქმით, პირველი პერიოდი, ჩასვლიდან რამდენიმე თვე, ყველაზე რთული იყო, რადგან არ ფლობდნენ ენას, ჰქონდათ მონატრებისა და ნოსტალგიის გრძნობა ოჯახისა და სამშობლოს მიმართ, უჭირდათ იმის გაანალიზება რა ელოდათ, თანაც არ იცოდნენ რამდენი ხანი მოუწევდათ ემიგრაციაში, სამშობლოსგან და ოჯახისგან შორს, უცხო გარემოში ყოფნა.

„თავიდან, რა თქმა უნდა, იყო ასეთი მომენტები, უცხო გარემო, უცხო ქვეყანა, ოჯახისგან შორს“ (რესპონდენტი N1)

„რა თქმა უნდა გამიჭირდა თავიდან უცხო ოჯახში ცხოვრება, სულ ჩემები მენატრებოდნენ, თან ბავშვებზე ვნერვიულობდი, ესე უპატრონოდ რომ დავყარე“ (რესპონდენტი N2)

„იცით, ვეგუებით ამ ყველაფერს, ბავშვებიც შეგუენ რომ დედიკო აღარ ეყოლებოდათ“ (რესპონდენტი N5)

„თავიდან რთული იყო, მაგრამ ერთ ორ წელიწადში შევეგუე, შემოსავალიც კარგად მქონდა, იქაური ოჯახიც გადასარევი, ერთი მდიდარი მოხუცი იყო, მომვლელზე მეტად ხმის გამცემი უნდოდა, ბოლოს თავი სახლში ვიგრძენი ისე შევეჩვიე“ (რესპონდენტი N13)

„ძალიან გამიჭირდა, მაგრამ ბოლოს შევეგუე, სხვა გზა არ იყო, ერთადერთი შვილებზე ვფიქრობდი, რა პასუხი გავცე, რომ დავბრუნდებითო, რატომ დავტოვე ესე უპატრონოდ“ (რესპონდენტი N11)

როგორც ჩანს, მიუხედავად იმისა, რომ ემიგრაციაში წასვლა რესპონდენტებისთვის ერთადერთი გამოსავალი იყო, დანაშაულის გრძნობა, ოჯახის წევრების, განსაკუთრებით კი შვილების მიმართ მუდმივად აწუხებდათ.

რესპონდენტებმა ისაუბრეს ახალ გარემოში მათ ინტეგრაციაზე. უმრავლესობა აღნიშნავს, რომ 24 საათიანი სამუშაო გრაფიკის გამო არ ჰქონდათ საშუალება გასულიყვნენ ქალაქში, გაეჩინათ მეგობრები, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ემიგრაციის ხანგრძლივობის მიხედვით რესპონდენტების პასუხები განსხვავებულია. 12 წლიანი ემიგრაციის შემდეგ, ერთ-ერთი რესპონდენტი აღნიშნავს, რომ მისთვის ის უცხო გარემო უფრო მშობლიურად იქცა.

„ბოლოს რავიცი, ის უფრო მშობლიური გახდა მგონი ჩემთვის, იმდენად ბოლომდე გადავცხოვრდი იქით...იმაზე მეტი ადამიანი გავიცანი და დავუმეგობრდი, ვიდრე წასვლამდე ვიცნობდი“ (რესპონდენტი N1)

იმავე მოსაზრებას გვთავაზობენ რესპონდენტები, რომლებიც 15 წლიან ემიგრაციაში იმყოფებოდნენ.

„როდესაც 15 წელი ცხოვრობ ერთ ადგილას ძნელია შენში არ შეიცვალოს რაღაც, ჩემთვისაც ის გარემო ახლობელი გახდა, მომეწონა ყველაფერი რაც იყო ახალი და განსხვავებული ჩემი სამშობლოსგან, ეს ცვლილებელი დღემდეა ჩემში, დღემდე შევინარჩუნე“ (რესპონდენტი N10)

„15 წელიწადი ვცხოვრობდი იტალიაში, სულ სხვა გარემოში, მიუხედავად იმისა, რომ 62 წლის ვარ 47-48- ის ვიყავი რომ წავედი და ჩემში ბევრი რამ შეიცვალა, შვილიშვილები მყავს, თან დიდები და სულ მეუბნებიან თანამედროვე ბებია ხარო, იქონია იმ ევროპულმა გარემომ გავლენა რასაკვირველია“. (რესპონდენტი N14)

„ვინც ძალიან დიდი ხნით მიდის და ბოლოს ისე იკიდებენ ფეხს, როგორც სამშობლოში, მათ უფრო აქვთ ასეთი ცვლილებების განცდა“. (რესპონდენტი N6)

რესპონდენტების უმრავლესობას, ემიგრაციაში ყოფნისას, ისევ ქართველ ემიგრანტებთან ჰქონდა ურთიერთობა, მათი თქმით, ეს ეხმარებოდათ სამშობლოს მიმართ მონატრების გადალახვაში, ასევე მათთან ერთად თამაშობდნენ ლატარიას თანხის დაგროვების მიზნით და ასე უადვილებდნენ ერთმანეთს მდგომარეობას. რთული სამუშაო პირობების გამო ემიგრანტები იშვიათად ახერხებდნენ

დაეტოვებინათ სახლები, სადაც მუშაობდენ და ურთიერთობა ჰქონდათ საზოგადოებასთან.

რესპონდენტებს ვთხოვეთ ესაუბრათ სამშობლოში თანხის გამოგზავნის პროცესზე. ყველა მათგანმა აღნიშნა, რომ ყოველთვიურად აგზავნიდა გარკვეულ თანხას ოჯახში, თუმცა რამდენიმემ ისიც თქვა, რომ თანხის დიდ ნაწილს ინახავდა დანაზოგის სახით, ხოლო უფრო მცირე ნაწილს აგზავნიდა ოჯახში. რესპონდენტებმა აღნიშნეს, რომ მას შემდეგ, რაც მოახერხეს თავიანთი შრომით ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება, სახლების შეძენა და ოჯახის სრულად უზრუნველყოფა, აუმაღლდათ თვითშეფასება. ისინი ხაზს უსვამდნენ, რომ სწორედ მათი მეშვეობით შეძლო მათმა ოჯახმა გაჭირვებისგან თავის დაღწევა.

„ამ ყველა სირთულეში აღმოვაჩინე რომ ვიყავი ძლიერი ადამიანი , ყოჩაღ მე, მე საკუთარი თავით ვიყავი აღფრთოვანებული“ (რესპონდენტი N6)

„რომ იცი, რომ შენი შრომით შენი ოჯახი კარგად ცხოვრობს, არაფერი აკლიათ, ეს ძალიან დიდ სტიმულს გაძლევს და მე პირადად ამაყი ვიყავი კიდევ ჩემი თავით“ (რესპონდენტი N14)

კვლევის ფარგლებში გამოჩნდა, რომ ემიგრაციაში წასვლის იდეა ძირითადად ემიგრანტებს ეკუთვნოდათ, თუმცა მეუღლეები იზიარებდნენ მათ აზრს იშვიათი გამონაკლისის გარდა. ერთ-ერთმა რესპონდენტმა აღნიშნა, რომ მისი მეუღლე წინააღმდეგი იყო, რადგან მარტო საოჯახო საქმიანობა და შვილების აღზრდა მისთვის ძალიან რთული იქნებოდა.

რესპონდენტების თქმით, ძნელია დაგეგმო ემიგრაციაში ყოფნის ხანგრძლივობა. ერთ-ერთმა მათგანმა აღნიშნა, რომ ფიქრობდა გაისტუმრებდა ვალებს, გააკეთებდა დანაზოგს და დაუბრუნდებოდა სამშობლოს, თუმცა არ იცოდა ამისათვის რამდენი ხანი დასჭირდებოდა.

„ზუსტად ვიცოდი, რომ დიდი ხნით მომიწევდა წასვლა, უფრო მეტი და მეტი გინდა ადამიანს, გენანება თან დატოვო ის ქვეყანა, საიდანაც ამდენს შოულობ, შეუძლებელია დაგეგმო N14)

ემიგრანტთა რეინტეგრაციის პროცესი სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ
რეინტეგრაცია პირველად ჯგუფებში (ოჯახი, სანათესაო და საახლობლო წრე)

რეინტეგრაციის პროცესის განხილვა პირველ რიგში დავიწყეთ ოჯახით. რესპონდენტებს ვთხოვეთ ესაუბრათ ურთიერთობების განახლების პროცესზე ოჯახის წევრებთან. აღმოჩნდა, რომ დიდხნიანი განშორების შემდეგ მონატრების გრძნობა იმდენად დიდი იყო, რომ რესპონდენტებს არ გაჭირვებიათ ოჯახში რეინტეგრირება, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ შვილებთან ურთიერთობების განახლებას თან სდევდა გაუცხოება.

„თავიდან შეგუების მომენტი ძალიან გამიჭირდა შვილთან, როგორც ადამიანი ძალიან კარგია, მაგრამ ქონდა გაურკვეველობის მომენტი, რომ არ იცოდა რატომ წავედი, რაღაც სიბრაზე ქონდა, ბოლმა აწუხებდა, კონტაქტში ვერ შემოდიოდა კარგად, ქონდა სიბრაზე გულში...ეს გამოიწვია იმან რომ ამდენი წელი ერთად არ ვიყავით და მას ქონდა გაუცხოება...ნ წლის იყო რომ წავედი და 14 წლის დამხვდა. საშინელებაა როცა დატოვებ ბავშვს და ჩამოხვალ და ზევდან გიყურებს იმხელაა“ (რესპონდენტი N6)

„შვილები დავტოვე სკოლის მოსწავლეები რომ იყვნენ, ჩამოვედი და ერთი სტუდენტი იყო მეორე იმ წელს აბარებდა, ძალიან გაგვიჭირდა ურთიერთობის აწყობა, ბავშვებს გაუცხოებული ვყავდი, ზოგჯერ თითქოს ერიდებოდათ კიდევ, ბიჭი 18 წლის დამხვდა, ყველაზე რთულ ასაკში და სულ მეშინოდა ხელიდან არ დამიძვრეს მეთქი“ (რესპონდენტი N11)

„ყველაზე მეტად, ასეთ დროს, შვილებთან ურთიერთობის აღდგენაა რთული, პატარები რჩებიან, კომპიუტერით ეკონტაქტებიან მშობლებს და შემდეგ უკვე კაცები და ქალები არიან როდესაც დედას ნახულობენ, ძალიან რთულია მათთან ურთიერთობის აღდგენა“ (რესპონდენტი N15)

„თანაცხოვრებისას თავიდან იყო ეს პრობლემები, კონფლიქტები, გვიჭირდა, ვერ ვეგუებოდით...უჭირდათ ჩემთან შეგუება, შენიშვნას რომ მივცემდი ვერ იაზრებდნენ რატომ, ქონდათ ეს გაუცხოების მომენტი“ (რესპონდენტი N4)

რესპონდენტმა, რომელიც ემიგრაციაში 12 წელიწადი იმყოფებოდა განსხვავებული მოსაზრება შემოგვთავაზა, მისი თქმით, ოჯახი თავიდან დადებითად შეხვდა, თუმცა მალევე იგრძნო მათი მხრიდან ნეგატიური დამოკიდებულება.

„ძალიან გაუცხოებული ვიყავი, შეიცვალა ამ დროის განმავლობაში ყველაფერი... ჩამოვედი და ჩემი შვილი ძალიან შეცვლილი დამხვდა, ახალი ოჯახი ყავდა, ახალ მეუღლესთან შვილი შეეძინა, ყველაფერი არეული დამხვდა... ჩემი შვილისთვის ბოლოს ფულის საჭრელი მანქანა უფრო ვიყავი“ (რესპონდენტი N1)

„ემიგრანტები ოჯახისთვის ხშირად გადადებული საქმეა ხოლმე, თითქოს იმათმა იქ უნდა იმუშაონ და მორჩა. რობოტებად აღიქვამენ“ (რესპონდენტი N6)

გაუცხოების ფენომენზე ისაუბრა ერთ-ერთმა რესპონდენტმა, მან აღნიშნა, რომ მუხედავად იმისა, რომ მას არ გაჭირვებია ადაპტაცია, არსებობს მსგავსი შემთხვევები, თანაც ძალიან ხშირად.

„გაუცხოება არ მქონია, მაგრამ იმდენი მსმენია რომ გაცოცხლებული ვიყავი... ზოგი ამბობს ხოლმე, დაბრუნებული, რომ ჩემში ფული გამკვეთებელს ხედავენ მარტო, მე ესეთი რამე არ მიგრძენია, თუმცა ნამდვილად არის ასეთი შემთხვევები, შემდეგ დაბრუნებულები საერთოდ ვეღარ ეგუებიან ოჯახს, ისეთი გაუცხოება აქვს, თითქოს არ იცნობენ“ (რესპონდენტი N5)

„ძალიან ხშირია, როდესაც ემიგრანტი ოჯახისთვის შემოსავლის წყაროდ იქცევა, შემდეგ სახლში ბრუნდება და ოჯახი უკმაყოფილოც კია, რომ შემოსავალი ისე აღარ აქვთ, როგორც მაშინ, როდესაც ემიგრაციაში იყო მათი ცოლი, და, დედა“ (რესპონდენტი N15)

ოჯახის მიმართ გაუცხოებას ხშირად იწვევს ის ეკონომიკური სიტუაციაც, რაც დაბრუნებულებს სახლში ხვდებათ. ჩვენთან საუბარში ორმა რესპონდენტმა ახსენა, რომ აბსოლუტურად განსხვავებული ეკონომიკური მდგომარეობა დახვდათ სახლში ჩამოსულებს, ვიდრე ელოდნენ. მათი თქმით არ გამართლდა ის მოლოდინები, რაც ემიგრაციაში ყოფნის დროს ჰქონდათ. აღმოჩნდა რომ ხშირად ოჯახის წევრები ემიგრანტებისგან დამოუკიდებლად იღებენ გადაწყვეტილებებს ფინანსების წარმართვის საკითხში.

„მე რომ ვაგროვებდი ფულს მეგონა აქ დამხვდებოდა ფართი, ბინები და ეგეც არ დამხვდა. მოკლედ ძალიან ვბრაზდები ამაზე ლაპარაკისას, მაგრამ ეგრეა რა. ამანაც იქონია რა თქმა უნდა გავლენა ჩვენს ურთიერთობაზე... მე იქიდან იმდენს ვაგზავნიდი, რომ აქ ერთი ბინა ვიყიდე, მეორე მშენებარეში შევიტანე, ნაკვეთი ვიყიდე და კიდევ ფართი მქონდა გასაქირავებლად... ჩამოვედი და ეს ყველაფერი თუმე მე რაც მგონია რომ

აწყობილი მაქვს ყველაფერი, ზოგი ბანკში იყო, ჩემს შვილს მილიონი ვალები ქონდა, და მოკლედ რა, საერთოდ არ ველოდი ამას რაც დამხვდა“ (რესპონდენტი N1)

„მე სულ ვაგ ზავნიდი ყოველთვისად თანხას, ჩემებს ვეუბნებოდი ბინა იყიდეთოქო, ჩემმა მეუღლემ- არა იყოს ვიგირავებთო ჯერჯერობითო, არ დამიჯერა არ იყიდა ბინა, შემდეგ რაღაც ვალები მაქო, ფული გამომიგზავნეო, შემდეგ ისიც მითხრა, რომ გამოავზავნე აქ იყოს ფული, გადავდებთ შესაგროვებლად, მაგრამ რო რამე გვექნება, ძალიან რომ გაგვიჭირდესო, ჩამოვედი და არც დანაზოგი ქონდათ, ბინაც ნავირავები, მოკლედ რეალურად არაფერი არ შემრჩა, კიდევ კარგი მეც ვაკეთებდი დანაზოგს“ (რესპონდენტი N9)

„მას შემდეგ რაც დავბრუნდი ოჯახში, როგორ ვთქვა, ქალიც მე ვარ და კაციც, მე იქ ვუყურებდი როგორ იყო განაწილებული ყველა საქმე ცოლ-ქმარს შორის, ოჯახის შემომტანი და ესეთი რაღაცა იქ არ იყო, ჩვენთან ხომ ესეა რომ კაცია ოჯახის თავი, ხოდა ეხლა ესე აღარაა ჩემს ოჯახში და ვგრძნობ, რომ ჩემს ქმარს ეს აწუხებს, რაღაც გალიზიანებულია ჩემს მიმართ, მაგრამ რა ვქნა, ახლა ესეთია ჩვენი ცხოვრება, ჩემმა ქმარმა ეს მამაკაცური რაღაც ღირსება“ (რესპონდენტი N2)

როგორც ჩანს, ოჯახში დაბრუნებულებს გაუცხოება შეიძლება დაემართოთ იმ „ძალაუფლების“ მოპოვების გამო, რასაც ოჯახის ფინანსური უზრუნველყოფა ქვია და რაც, მანამდე ოჯახში მამაკაცს ჰქონდა.

რეინტეგრაცია მეორად ჯგუფებში (საზოგადოება, თანამშრომლები, სანაცნობო წრე და ა.შ)

ემიგრანტებისთვის საზოგადოებასთან ურთიერთობის აღდგენა რეინტეგრაციის პროცესში არანაკლებ მნიშვნელოვანი ფაქტორი აღმოჩნდა. ჩვენ ვთხოვეთ რესპონდენტებს ესაუბრათ საზოგადოებასთან მათ ურთიერთობაზე, დაბრუნების შემდეგ. ამ მხრივ განსხვავებული მოსაზრებები დაფიქსირდა, ზოგისთვის მშობლიური გარემო იმდენად მონატრებული იყო, რომ ადვილად მოახერხა ადაპტაცია, რესპონდენტების ნაწილისთვის კი ეს პროცესი გართულდა, მათ რეინტეგრაციაზე ასევე მნიშვნელოვანი გავლენა იქონია ემიგრაციაში მიღებულმა გამოცდილებამ, იქაურმა ცხოვრების წესმა, მუდმივმა შრომამ და საზოგადოებისგან იზოლირებამ.

„რა დამემართა იცით? მე 24 საათი ვმუშაობდი და მარტო კვირა დღეს მიწევდა გასვლა, ძალიან მიჭირს ადაპტაცია, ახლაც ასე ვარ, სურვილი არ მიჩნდება რომ გამოვიდე, საახლობლო, სანაცნობო მყავს სანახავი მაგრამ ნაჭუჭში გამოვიკეთე...ახლობლებზე მეგობრებზე, ვინ იყო ნამდვილი მეგობარი ვინ იყო ცრუ, ძალიან ბევრი გადაფასება მოვახდინე, ადამიანებშიც და საერთოდაც“ (რესპონდენტი N5)

„გვერდიდან შეხედავენ და იტყვიან, რომ რვა წელიწადნახევარი არ იყო, ოჯახი მიატოვა, გულში ვპატიობ, ყველამ არ იცის რისთვის მიდიხარ და რამხელა ემოციური და ფიზიკური რაღაცეების გადატანა გიწევს. მეორე კიდევ იცით რა , ეხლა მაგას ფული აქვს და ასეთი განწყობები არის, მაგრამ ხმამაღლა რომ არ იტყვი და არ ილაპარაკებ აი ასეთია“ (რესპონდენტი N3)

„საზოგადოებისგან იზოლირებული რომ ხარ ამდენი წელი, ეს გავლენას ახდენს შემდეგ ურთიერთობის აღდგენაზე. სულ ვმუშაობდი 24 საათი და ფაქტობრივად ხალხთან ურთიერთობასაც გადავეჩვიე“ (რესპონდენტი N11)

ერთ-ერთმა რესპონდენტმა ისაუბრა ამ საკითხზე, თუმცა არა საკუთარი გამოცდილებიდან გამომდინარე, არამედ მისი ნაცნობი ემიგრანტის ისტორიის საფუძველზე.

„ჩემი ნაცნობი იყო ასე, ჩამოვიდა და ხალხთან ლაპარაკიც კი უჭირდა, ეს ნამდვილად პრობლემაა დაბრუნების შემდეგ“ (რესპონდენტი N15)

კვლევის ფარგლებში გამოიკვეთა ტენდენცია, რომ იტალიაში წასული ემიგრანტები ნაკლებად არის საზოგადოებისგან იზოლირებული და სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ რეინტეგრაციის პროცესი მათთვის უფრო ნაკლებად მტკივნეულია, რადგან ნაკლებად უჭირთ საზოგადოებასთან ადაპტაცია, ხოლო საბერძნეთში წასული ემიგრანტები, რომლებიც მძიმე პირობებში იმყოფებოდნენ, მუშაობდნენ 24 საათის განმავლობაში, უვლიდნენ მძიმე ავადმყოფებს, საწოლს მიჯაჭვულ მოხუცებს და ასრულებდნენ რთულ საოჯახო საქმეებს, უფრო ძნელად ახერხებენ გარემოში ინტეგრირებას, უჭირთ ხალხთან ურთიერთობა, განსაკუთრებულად აქვთ ფსიქოლოგიური პრობლემები და საჭიროებენ ამ კუთხით სერიოზულ დახმარებასა და მხარდაჭერას.

„ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს სად მიდიხარ და როგორი სამუშაო პირობები გაქვს, მე ხომ ვითხარით, ძალიან გამიმართლა. იტალიაში ცოტა სხვანაირად არის, გარეთაც გადიხარ, ხალხთანაც გაქვს ურთიერთობა. ამერიკაშიც ასეა, ბევრისგან გამიგია. თუმცა არის საბერძნეთი, სადაც სულ მუშაობენ და მიჭირს ამის თქმა, მაგრამ მონებივით არიან“ (რესპონდენტი N1, იტალია)

„ქალაქშიც გავდიოდი ხოლმე, ვნახე რაღაცეები, ოჯახთან ერთად დავდიოდი ხოლმე მეც, მართლა მოსიყვარულები იყვნენ, ეხლა სულ რომ იმათ უყურებ და უსმენ ბევრ განსხვავებულ რაღაცას გებულობ, მე არ ვიყავი მოწყვეტილი გარემოს, ეს ქვეყანაზეც არის დამოკიდებული“ (რესპონდენტი N2, იტალია)

„არ იყო დამთრგუნველი გარემო, გააჩნია სად, რომელ ქვეყანაში მუშაობ, აი ამერიკაშიც ასეა, იქ წასულები ეჩვევიან იქაურობას და მოსწონთ კიდევ, ნაკლებ სტრესებში არიან, მეც ასე ვიყავი“ (რესპონდენტი N14, იტალია)

„ძალიან რთულ პირობებში ვიყავი, სულ ვმუშაობდი 8 წლის განმავლობაში, რავიცი ძალიან რთული იყო, კი არ ვცხოვრობდი, ვცოცხლობდი ერქვა ამას“ (რესპონდენტი N15, საბერძნეთი)

„მე 24 საათი ვმუშაობდი და მარტო კვირა დღეს მიწევდა გასვლა, ძალიან მიჭირს ადაპტაცია, ახლაც ასე ვარ, სურვილი არ მიჩნდება რომ გამოვიდე, საახლობლო სანაცნობო მყავს სანახავი მაგრამ ნაჭუჭში გამოვიკეთე“ (რესპონდენტი N5, საბერძნეთი)

მშობლიურ გარემოში დაბრუნებისას რესპონდენტების თქმით ხშირია სიტუაცია, როდესაც გარემო აღიზიანებთ. ჩვენთან საუბარში ორმა რესპონდენტმა ახსენა, რომ მშობლიური გარემო და საზოგადოებასთან ურთიერთობა აღიზიანებთ, ამის მიზეზად კი ქართველების ცხოვრების სტილს, ქვეყნის ეკონომიკურ მდგომარეობას და „ქართველების მენტალიტეტს“ ასახელებენ.

„ჩამოვედი ვერ მოვერგე ვერაფერს, არ მომეწონა არაფერი, სტრუქტურა, ხალხი ყველაფერი მაღიზიანებდა ქართული, ეს ყველა ემიგრანტის ისაა, მარტო მე არ ვარ ასე, სუპერმარკეტში რომ შეხვალ ისიც გაღიზიანებს“ (რესპონდენტი N6)

„მუდმივად შეწუხებული ხალხის დანახვა, ქუჩაში, მაღაზიაში, საახლობლოში ძალიან დამთრგუნველია, ისე მაღიზიანებს, რომ ვერ აგიხსნით, გარემოც რაღაცნაირია თითქოს შავ-თეთრი, იქ სულ სხვანაირად იყო ყველა საქმიანი, მოტივირებული იყო“ (რესპონდენტი N9)

„ძალიან განსხვავებულია ქართველი ხალხი ევროპელებისგან, ყველაზე მეტად სხვისი ცხოვრებით ცხოვრება, ჭორაობა და შური მაღიზიანებს, იქ ყველას თავისი ცხოვრება აქვს და ხალხიც უფრო ბედნიერია, მენტალიტეტი სხვა“ (რესპონდენტი N15)

რესპონდენტებმა აღნიშნეს, რომ სამშობლოში დაბრუნებულებს ემიგრაციიდან გამოყვით გარკვეული ჩვევები, რასაც ოჯახი ხშირად ვერ იზიარებდა.

„იქ იცით, როგორ იყო, ყოველ დილით ვესალმებოდით ერთმანეთს, მოვიკითხავდით, თვითონ ოჯახის წევრებიც ესე იყვნენ, ჯანსაღ ცხოვრებას მისდევდნენ, გვიან არ ჭამდნენ, არ ეწეოდნენ, აქ კი სულ სხვანაირადაა. სახლში დღემდე მაქვს იმაზე ჩხუბი რომ ჯანმრთელობას მიხედონ, დილიდან ცუდ ხასიათებზე ნუ იღვიძებენ, გამომყვა მე ეს ჩვევები და ჩემი ოჯახისთვის უცხოა“ (რესპონდენტი N3)

„სულ სხვანაირად ცხოვრობდნენ, ყოველი წუთი გაწერილი ქონდათ, ჩვენთან კიდევ დროის ფასი არ იციან ადამიანებმა, ისე მიჭირს ახლა ესეთ ადამიანებთან ურთიერთობა, არა არ შემიძლია ნამდვილად, მათგან უკვე იმას ვითხოვ რაც მე იქ ვისწავლე“ (რესპონდენტი N9)

სახელმწიფოს როლი რეინტეგრაციის პროცესში და ემიგრანტთა რეინტეგრაცია შრომით ბაზარზე

გარდა გარემოსთან, ოჯახთან ხელახალი ადაპტაციისა და დაბრუნებული ემიგრანტების ემოციური განწყობებისა, მნიშვნელოვანია ვიკვლიოთ ის ფაქტორები, რაც გავლენას ახდენს მათ რეინტეგრაციაზე შრომით ბაზარზე. რესპონდენტებს ვთხოვეთ ესაუბრათ საქართველოში დასაქმების შესაძლებლობებზე და შეედარებინათ ახლანდელი სიტუაცია გასული წლების მდგომარეობასთან, განსხვავების შემთხვევაში კი ეპასუხათ, უკეთესობისკენ არის შეცვლილი ეს სფერო, თუ უარესობისკენ. რესპონდენტებს განსახვავებული მოსაზრებები ჰქონდათ.

„რავიცი მემგონი უკეთესობისკენ არ შეცვლილა, ვითომ კეთდება ბევრი რაღაც, მაგრამ ფაქტი მაინც ერთია, სამუშაო ადგილები არ არის, ანაზღაურება დაბალია, მაშინ როცა ცხოვრება ძვირი ღირს, ვითომ მშენებლობებზე ასაქმებენ ადამიანებს, მაგრამ ეგეც რა სტაბილური ხომ არაა... უფრო ალბათ ახალგაზრდებისთვის არის რაიმე წინსვლა, თორემ ჩემხელა ადამიანისთვის მემგონი დიდად არაფერი შეცვლილა“ (რესპონდენტი N8)

„უარესობისკენ, ნამდვილად, იმიტომ რომ ხალხი გაჭირვებაშია, მარტო რამდენიმე პროცენტით ხო არ უნდა იმსჯელო, იმათ ვგულისხმობ ვისაც აქვთ ფული, არ კეთდება არაფერი იმისთვის, რომ აქ ხალხს ნორმალური სტაბილური სამუშაო ქონდეს“ (რესპონდენტი N10)

„რავიცი შვილო, ყველასთვის ეს არის დღეს პრობლემა და ადრეც ესე იყო, ჩემი აზრით, დიდად რავიცი არ არის უკეთესობა, ეხლაც უჭირს ხალხს, სამუშაო ადგილებიც არაა, არა თითქოს მეტად არის, მაგრამ აი ჩვენი ასაკის ხალხისთვის მაინც ძნელია, ახალგაზრდებს უფრო შეუძლიათ თავიდანვე დასაქმდნენ და მერეც ალბათ მეტად აქვთ საშუალება, რადგან კარგი გამოცდილება აქვთ“ (რესპონდენტი N2)

„კი შეიცვალა, არ ვიცნობ კარგად ამ სფეროს, მაგრამ რასაც ვხედავ, კი იმიტომ რომ მე მაქვს ფარდების სამკერვალო, ადამიანები არ დადიან აქ, ვინმე რომ ამოდის ვხუმრობ, რომ გზა შეეშალა თქო, გართულდა ფულის შოვნა, თორემ გემოვნება გვაქვს კარგი ჩაცმაც გვიყვარს, კარგი ფარდებიც, ეკონომიკური მდგომარეობა ცუდადაა რაც მე

დავინახე ჯერჯერობით, ჩემი საახლოობლოდან გამომდინარე კლასპარაკობ“
(რესპონდენტი N5)

„შრომის ბაზარი ალბათ უარესობისკენ არის შეცვლილი, ან რავიცი, ალბათ ესე იყო ყოველთვის, ცუდი მდგომარეობაა, ვითომ კეთდება რაღაცეები მაგრამ ფაქტი ერთია, რომ ხალხის საშველი არ არის, აი მეც ეხლა ჩემი ბინა უნდა გავაქირო, რომ რამე შემოსავალი მქონდეს, მეგობართან უნდა გადავიდე, არ არის სამუშაო, არავისთვის, უფრო ალბათ ახალგაზრდებს უმართლებთ“ (რესპონდენტი N7)

რესპონდენტების უმეტესობა ამბობს, რომ შრომის ბაზარი შეცვლილია უარესობისკენ, თუმცა იმასაც აღნიშნავს, რომ ამ მხრივ მდგომარეობა კარგი არც არასდროს ყოფილა. მნიშვნელოვანია ხაზი გავუსვათ იმ ფაქტს, რომ რესპონდენტების აზრით, ამ საკითხში გადამწყვეტ როლს თამაშობს ასაკი, მათი თქმით, ახალგაზრდებისთვის უფრო ხელმისაწვდომია დასაქმება. თუმცა, რამდენიმე რესპონდენტმა განსხვავებული მოსაზრება დააფიქსირა და აღნიშნა, რომ უკეთესობაა ქვეყანაში დასაქმების კუთხით, ასევე ისაუბრა გენდერისა და დასაქმების ურთიერთკავშირზე.

„უკეთესობისკენ შეიცვალა, უფრო მეტი დასაქმების პროგრამებია, უფრო მეტი ყურადღება ექცევა ამ საკითხს...საზოგადოება ვითარდება, ახალგაზრდებს მეტი საშუალება აქვს ვიდრე ჩემ თაობას ან კიდევ უფრო პატარა თაობას, შეგნება აქვთ სხვა ახალგაზრდებს, ამიტომ არ დაუშვებენ თავიდანვე ისეთ შეცდომებს, რომ მერე გაუჭირდეთ უკიდურესად, ადრე თუ ქალები არ მუშაობდნენ, დღეს პატარა ასაკიდანვე იბრძვიან, რომ მიიღონ განათლება, აიმაღლონ ცოდნა და ამიტომ გამოცდილება ექნებათ ისეთი, რომ მუდმივად სასურველები იქნებიან“ (რესპონდენტი N1)

„ჩვენთან კარიერული წინსვლისთვის ქალები იშვიათად, რომ ოჯახს თმობდნენ, ამიტომ უჭირთ სამსახურების შოვნა, როცა სხვა გზა აღარ რჩება, რაც იციან, ვგულისხმობ ოჯახის საქმეს, მიდიან ემიგრაციაში და იმას აკეთებ. ახალგაზრდებს ახლა განვითარების მეტი შესაძლებლობა აქვთ, სხვანაირად აზროვნებენ ისინი უკვე“ (რესპონდენტი N14)

ემიგრაციიდან დაბრუნების შემდეგ, რესპონდენტები განსხვავებული საქმიანობებით არიან დაკავებული. იმ რესპონდენტების საქმიანობას, ვინც სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში მიიღო დახმარება ფულადი სახით, ძირითადად, მცირე ბიზნესი

წარმოადგენს, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ პროგრამის მონაწილე, ერთ-ერთი რესპონდენტი, მაინც შემოსავლის გარეშეა დარჩენილი, რადგან მისმა ბიზნესმა არ გაამართლა. იმ რესპონდენტების ნაწილი კი, რომლებსაც არ აქვთ სახელმწიფოსგან დახმარება, დიდ გაჭირვებაში იმყოფება დღემდე, ხოლო ზოგიერთი მათგანი ემიგრაციაში ყოფნისას გაკეთებული დანაზოგით ირჩენენ თავს, ან შეძენილი ფართი აქვს გაქირავებული.

უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ემიგრაციაში ყოფნისას ემირანტები უზრუნველყოფენ ოჯახის წევრების დაფინანსებას ყველა სფეროში, აგროვებენ თანხას, ყიდულობენ უძრავ ქონებას, რასაკვირველია სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ მაინც საჭიროებენ სტაბილურ შემოსავალს.

კვლევის ფარგლებში, რესპონდენტების მიერ აღინიშნა, რომ მათ, ემიგრაციაში ყოფნის დროს მიღებული შრომითი გამოცდილება, სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ საკუთარი თვითშეფასების ამაღლებაში, დროის სწორად განკარგვაში, შრომითი უნარების გამომუშავებაში დაეხმარათ, თუმცა არა დასაქმების მხრივ.

„ძალიან ბევრი რამ ვისწავლე, შრომის ფასი, დროის სწორად განკარგვა, რეჟიმში ყოფნა, თუმცა რომ გითხრათ აქ დასაქმებაში დამეხმარა თქო, ვერ ვიტყვი, იმიტომ რომ რავიცი რა პოზიციაზე უნდა გამომადგეს ის გამოცდილება, რომ ოჯახში დამხმარედ ვმუშაობდი?“ (რესპონდენტი N9)

„რა თქმა უნდა დამეხმარა, რომ ვუყურებდი როგორ შრომობენ, როგორ ზოგავენ თავიანთ შემოსავალს, გაწერილი აქვს ხარჯები, მე მათი შემხედვარე ვისწავლე, რომ დანაზოგი უნდა გამეკეთებინა და გამეხსნა ჩემი რაღაც, თუ იქ წასვლამდე უფრო დუნედ ვცხოვრობდი, იქაურმა ცხოვრებამ მასწავლა, რომ მეტად აქტიური საქმიანი და მობილიზებული ვყოფილიყავი“ (რესპონდენტი N3)

„გამოცდილება გამომადგა იმაში, რომ ვისწავლე შრომა, ემიგრაციამდე მე ეს გამოცდილება მაკლდა, თუმცა დასაქმებაში ეს გამოცდილება რამდენად დამეხმარება, არ ვიცი, არამგონია“ (რესპონდენტი N10)

„რთული გზის ფასად, მაგრამ მაინც ამიმალლდა თვითშეფასება, ოჯახის მარჩენალი რომ ხარ და ამდენს აკეთებ შენი ახლობლებისთვის ეს ბევრს ნიშნავს“ (რესპონდენტი N13)

რესპონდენტებს ვთხოვეთ ესაუბრათ მოლოდინებზე, რაც სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ დასაქმებას უკავშირდებოდა. ყველა მათგანმა ცალსახად დააფიქსირა, რომ არ ელოდნენ რაიმე სტაბილურ სამსახურს.

„ვიცი, რომ აქ ჩამოსულს რაიმე საოცრება არ დამხვდებოდა, როგორც წასვლამდე იყო ისევე ისე იქნებოდა და არც სამსახური იქნებოდა და არაფერი, უბრალოდ იქ მიღებული გამოცდილება, დანაზოგი, აი ამ კუთხით მქონდა იმედი, რომ რაიმეს მოვახერხებდი, ჩემი მეგობრების დიდი იმედიც მქონდა“ (რესპონდენტი N7)

„თითქოს იყო რაღაც იმედი, რომ რაიმე შეიცვლებოდა, მაგრამ ჩემი ასაკის ადამიანისთვის ნაკლებად ვფიქრობდი, რომ რამე ისეთი გამოჩნდებოდა, რითიც საკუთრი თავის და ოჯახის რჩენას შევძლებდი“ (რესპონდენტი N8)

„აი ხო 36 წლის ვარ, ახალგაზრდა, მაგრამ მაინც არ მქონდა იმის იმედი, რომ რაიმეს ვიშოვიდი, სადმე ისეთ ადგილას, ერთადერთი ჩემსას თუ გავაკეთებდი რამეს აი ეგ იყო. 26 წლის რომ ემიგრაციაში წახვალ, ჩამოხვალ სრულიად გამოუცდელი, ანუ ვგულისხმობ სამუშაო გამოცდილებას რასაც აქ ითხოვენ, 500 ლარიანი სამსახური რომ დაიწყო იმ სფეროში უნდა გქონდეს გამოცდილება და აი საიდან როგორ?“ (რესპონდენტი N6)

რესპონდენტებმა ცალსახად აღნიშნეს, რომ ურჩევნიათ იმუშაონ სამშობლოში შედარებით დაბალ, მაგრამ ოჯახისთვის საკმარის ანაზღაურებაზე, ვიდრე ემიგრაციაში სამმაგ ხელფასზე, თუმცა აღნიშნეს, რომ საქართველოში მათთვის ასეთი პოზიციები ვერ მოიძებნა. მათი თქმით, ის ანაზღაურება, რაც აქ შეიძლება აეღოთ, საარსებო მინიმუმიც კი არ იქნებოდა.

ემიგრანტთა რეინტეგრაციის საკითხში, სახელმწიფოს როლის მნიშვნელობის გამო, რესპონდენტებს ვთხოვეთ ესაუბრათ იმ პროგრამაზე, რომელიც მათი სამშობლოში რეინტეგრაციის ხელშესაწყობად ჩამოყალიბდა. აღსანიშნავია, რომ ჩვენი კვლევის მონაწილე ემიგრანტთა იმ ნაწილს, რომელთაც არ აქვთ ამ პროგრამის ფარგლებში მიღებული დახმარება, ძალიან მცირე ინფორმაცია ჰქონდათ, რომ საერთოდ არსებობდა მსგავსი ტიპის პროგრამა. ის რესპონდენტები კი, რომლებმაც სახელმწიფოს

მხარდაჭერის ფარგლებში სხვადასხვა სახის დახმარება მიიღეს, ინფორმაციის ძირითად წყაროდ მეგობრებს, ახლობლებს და ნათესავენს ასახელებენ.

„გამიგია, კი მსგავსი პროგრამების შესახებ, თუმცა დიდად არ ვიცი რა და როგორ ხდება. სადმე რომ მომესმინა ესეთი ინფორმაცია მსგავსი რამ არ ყოფილა, ახლობელმა ახსენა, რომ მისთვის უთქვამს ვიღაცას, რომ სახელმწიფო აპირებს ასეთი პროგრამის გაკეთებასო, თუ უკვე აქვსო, ზუსტად არ ვიციო“ (რესპონდენტი N10)

„არა, არ მსმენია, ნამდვილად, ანუ ის ვიცი, რომ ემიგრაციის საკითხი სახელმწიფოსთვის ნიშვნელოვანია, თუმცა რამე თუ ჰქონდათ კონკრეტული ნაბიჯები გადადგმული არ ვიცოდი“ (რესპონდენტი N3)

„გამიგია რაღაცეები კი, მაგრამ არ მიმიმართავს“ (რესპონდენტი N2)

„გამიგია, თუმცა ზუსტად რა და როგორ არ ვიცი, იცით რა? ალბათ მეც არ დავინტერესებულვარ დიდად, იმიტომ რომ მე უფრო ვცდილობდი ჩემი დაგროვილით რაც გამაჩნდა, მიუხედავად იმისა, რომ იმაზე მეტი უნდა მქონოდა ვიდრე ახლა მაქვს, რამე გამეკეთებინა, ასეც არის ანუ შემოსავლის წყარო მაქვს, უკიდურეს გაჭირვებაში არ ვიმყოფები და ალბათ ამიტომ აღარ დავინტერესდი“ (რესპონდენტი N1)

„მსმენია, რომ სახელმწიფო აკეთებს რაღაცეებს ემიგრანტებისთვის, თუმცა დეტალურად არ ვიცი არაფერი“ (რესპონდენტი N13)

„გამიგია, როგორ არა, თუმცა არ მიმიმართავს და დიდი იმედი არც მაქვს, სად აქვს ამ მთვრობას იმის თავი, რომ მართლა ნორმალურად უზრუნველყოს ემიგრანტების დასაქმების ამბავი“ (რესპონდენტი N12)

მათ, ვისაც პროგრამის ფარგლებში სახელმწიფოსგან მხარდაჭერა აქვთ, ვთხოვეთ დაესახელებინათ წყარო, საიდანაც მიიღეს ინფორმაცია. ოთხმა მათგანმა აღნიშნა, რომ მათთვის ასეთ წყაროს მეგობრები, ახლობლები და ის ემიგრანტები წარმოადგენდნენ, ვისაც თვითონ ჰქონდა მოძიებული ინფორმაცია პროგრამების შესახებ, ან თავად იყო ბენეფიციარი. თუმცა, ერთ-ერთმა რესპონდენტმა აღნიშნა, რომ მან ინტერნეტის

საშუალებით მიაგნო პროგრამას, აბსოლუტურად შემთხვევით და თავად დაუკავშირდა შემდგომში პროგრამის ხელმძღვანელებს.

რესპონდენტებს ვთხოვეთ, რომ გაეზიარებინათ თავიანთი ინფორმაცია პროგრამის სხვა ბენეფიციარებზე, იცნობდნენ თუ არა ასეთ ემიგრანტებს, რა სახის დახმარება მიიღეს მათ, ბევრი იყო თუ არა მათ გარშემო სამშობლოში დაბრუნებული ისეთი ემიგრანტი, რომელმაც სახელმწიფოსგან ფულადი ან სხვა სახის დახმარება მიიღო. ერთ-ერთმა რესპონდენტმა, რომელიც თავად არ იყო პროგრამის ბენეფიციარი, აღნიშნა, რომ სმენია ახალგაზრდა გოგონას შესახებ, რომელმაც მიიღო ფულადი დახმარება, ამ ფულით დაიწყო მცირე ბიზნესი და მისთვის ეს საქმიანობა, დღესდღეობით, ერთადერთ შემოსავლის წყაროს წარმოადგენს. ასევე, ერთ-ერთმა რესპონდენტმა, რომელიც თავად იყო პროგრამის მონაწილე ახსენა, რომ მასთან ერთად 16 ემიგრანტი დარეგისტრირდა და მათაც გაეწიათ შესაბამისი დახმარება, ყველას ინდივიდუალურად.

პროგრამის ბენეფიციარებს ვთხოვეთ, ვრცლად ესაუბრათ იმ პროცესებზე, რაც დახმარების მიღებამდე გაიარეს, ასევე ვთხოვეთ დაეფიქსირებინათ საკუთარი მოსაზრება სახელმწიფოს მიერ ემიგრანტთათვის შეთავაზებული დახმარების ფორმებზე. რესპონდენტებმა აღნიშნეს, რომ პროგრამაში მოსახვედრად მივიდნენ სხვადასხვა არასამთავრობო ორგანიზაციებში, რომლებსაც სახელმწიფო აფინანსებდათ. საჭიროებების შესაბამისად მიიღეს დახმარება. ერთ-ერთ რესპონდენტს სჭირდებოდა ჯანმრთელობისთვის აუცილებელი გამოკვლევების ჩატარება და მედიკამენტების შეძენა. მას შემდეგ, რაც მიიღო ამ სახის დახმარება, თვითონ ორგანიზაციის წარმომადგენლებმა შესთავაზეს სხვა სფეროში დახმარების გაწევა, მათ მიაწოდეს ინფორმაცია, რომ პროგრამის ფარგლებში ეკუთვნოდა დაფინანსება, რომელიც შეეძლო ბიზნესისთვის გამოეყენებინა. პროგრამის მეორე ბენეფიციარი ახსენებს, რომ მიიღო ოთხი ათას ლარიანი დაფინანსება და სრულად გამოიყენა ეს თანხა მცირე ბიზნესის დასაწყებად, მესამე რესპონდენტს მხოლოდ ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში აღმოუჩინეს დახმარება. შემდეგი ბენეფიციარიც ფინანსურად უზრუნველყვეს რათა დაეწყო საკუთარი საქმიანობა. 36 წლის რესპონდენტს, რომელსაც საკუთარი ფართი ჰქონდა, სახელმწიფომ იმ აპარატურის შეძენა დაუფინანსა, რაც საჭირო იყო მისი საქმიანობისთვის.

რესპონდენტებმა ისაუბრეს პროგრამის ეფექტიანობაზე. მათი თქმით, სახელმწიფოს მხრიდან ემიგრანტების ბედით დაინტერესება სასიამოვნო და გასახარებელია, თუმცა აღნიშნეს, რომ მცირე მასშტაბის გამო ვერ მოხერხდება ყველა ემიგრანტის უზრუნველყოფა, ასევე დაფინანსებისთვის გამოყოფილი თანხები არ არის საკმარისი იმისთვის, რომ მაღალშემოსავლიანი ბიზნესი აწარმოონ.

„იმდენად მცირეა ეს დაფინანსებები, თანხობრივად, რომ ადამიანს უჭირს მოიფიქროს, რა გააკეთოს ასეთი მცირე თანხით“ (რესპონდენტი N9)

„აი მე პირადად რაც მომცეს თანხა, დავიწყე ბიზნესი, მაგრამ არ გამოვიდა და დამრჩა შეძენილი საქონელი ტყუილად, უცბათ ვერ ფიქრობ ადამიანი რა უნდა ქნა, რა დაიწყოს, რომ გამოვიდეს“ (რესპონდენტი N7)

„დავიწყე საქმე, კი, მაგრამ რეალურად თვეში 20 ლარი თუ დამრჩება, ქირაში ვიხდი ფულს და გზაში, ანუ მგზავრობაში“ (რესპონდენტი N5)

წარუმატებელი ბიზნესის ან დაბალი მოგების მიზეზად რესპონდენტები ქვეყანაში არსებულ ეკონომიკურ მდგომარეობას ასახელებენ. ერთ-ერთი რესპონდენტი ახსენებს, რომ მის სამკერვალო-მაღაზიაში ძალიან იშვიათად შედის კლიენტი, შესაბამისად არ ეყიდება საქონელი და მოგებაც დაბალია. მისი თქმით, სწორედ ფინანსური პრობლემებია ამის მიზეზი. მეორე რესპონდენტი, რომელსაც კოსმეტოლოგიური კლინიკა აქვს გახსნილი საუბრობს, რომ მის კლიენტებს ხშირად პროცედურის ფული არ აქვთ სრულად, შესაბამისად თვითონ არ იღებს იმ შემოსავალს, რაც რეალურად მისმა ბიზნესმა შეიძლება მისცეს. თუმცა, უნდა ვთქვათ, რომ რესპონდენტები მომგებიანი ბიზნესისთვის ხელისშემშლელ ფაქტორად, გარდა ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობისა, ასახელებენ ფართის ტერიტორიულ მდებარეობას, რეკლამის ხელმიუწვდომლობას და ბიზნესის სწორად წარმართვის ძირითადი პრინციპების შესახებ ნაკლებ ინფორმირებულობას.

„მემგონი ადგილი უნდა შევიცვალო, მკვდარი ადგილია, იქნება ამით რაღაც გამოვიდეს, არ ვიცი რა გავაკეთო, საგონებელში ვარ... აბრა მაქვს გაკეთებული, მაგრამ უფრო განსხვავებული უნდა გავაკეთო ალბათ, ისეთი, ყურადღებას რომ მიაქცევს კლიენტი“ (რესპონდენტი N5)

„იცით რა არ ვიცოდი რა ფასად უნდა გამეყიდა საქონელი, რომ გამყიდვოდა, თავიდან მგონი ძვირი დავადე და არ გაიყიდა, შემდეგ რავიცი, ალბათ რომ დავაკელი უკვე სხვა მიზეზით აღარ გაიყიდა“ (რესპონდენტი N7)

„რეკლამა მჭირდება აუცილებლად, კოსმეტოლოგიური კლინიკა ისეთი რამ არის, რომ რეკლამა აუცილებელია, ახლა ჩემი რეკლამა მხოლოდ ის არის, რომ კმაყოფილი კლიენტი თავის მეგობარს ეტყვის და მოიყვანს, ისიც იგივე პრინციპით მოიყვანს კიდევ კლიენტებს და ა.შ, ალბათ ყველაზე კარგი რეკლამა ეს არის, თუმცა მგონია, რომ უფრო მეტი ცნობადობა სჭირდება კლინიკას და შემდეგ უკვე გაფართოვებაზეც შეიძლება საუბარი“ (რესპონდენტი N6)

მას შემდეგ, რაც რესპონდენტებმა აღნიშნეს, რომ გარკვეულ წინააღმდეგობებს შეხვდნენ ბიზნესის განვითარების სფეროში, ვკითხეთ, ხომ არ მიუმართავთ დახმარებისთვის იმ ორგანიზაციებისთვის, რომლებმაც იზრუნეს მათ დაფინანსებაზე, შედეგები ასეთია:

„ვიფიქრე, რომ მივმართავთქო, ძალიან გულისხმიერები ჩანდნენ და რავიცი ალბათ რაღაცა შეიძლება გამოვიდეს“ (რესპონდენტი N5)

„არ მიმიმართვს, მაგრამ მინდა რომ მივმართო, თუ ფულით არა ეგებ იდეებით მაინც დამეხმარონ“ (რესპონდენტი N6)

„არა, აღარ მიმიმართავს, რაღაც არამგონია დაფინანსების შემდეგ კიდევ რაშით დამხმარებოდნენ, მაქვს ეს ტანსაცმელი მეგობართან საწყობში, ვერ გავყიდე და ვერაფერი“ (რესპონდენტი N7)

სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული პროგრამის ბენეფიციარებს ვთხოვეთ ესაუბრათ იმაზე, თუ რა გავლენა მოახდინა პროგრამის ფარგლებში მიღებულმა დაფინანსებამ და გაწეულმა დახმარებამ მათი ხელმეორე ემიგრაციაში წასვლის საჭიროებაზე. ხუთი რესპონდენტიდან ოთხმა აღნიშნა, რომ სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ ფიქრობდა ხელმეორედ ემიგრაციაში წასვლაზე, რადგან რეინტეგრაციის პროცესი მათთვის ძალიან რთული აღმოჩნდა, თუმცა პროგრამის ფარგლებში მიღებულმა დახმარებამ, იქნებოდა ეს ფინანსური, ჯანმრთელობის დაცვა თუ სხვა ტიპის მხარდაჭერა, გადააფიქრებინათ ეს აზრი.

„იცით რა, კი გავაკეთე ბევრი ემიგრაციის დროს, მაგრამ დაბრუნებულს იმის იმედი, რომ შევძლებდი სამშობლოში მეცხოვრა, ნუ, თუ უზრუნველად არა, მინიმალური შემოსავლით მაინც, არ მქონდა, რადგან არაფერი ჩანდა, ვფიქრობდი ემიგრაციაზე კიდევ, თუმცა ჯანმრთელობა მქონდა ძალიან შერყეული და ვერ ვიღებდი გადაწყვეტილებას. პროგრამის ფარგლები მივიღე სამედიცინო დახმარებაც და ფინანსური მხარდაჭერაც, ასეა თუ ისე ახლა ჩემი საქმე მაინც მაქვს“ (რესპონდენტი N5)

„თანხა, რაც მქონდა, ის თანხაც დავხარჯე, წავალ ვიძახდი თან ვერ ვწყვეტდი, შვილის დატოვებაც არ მინდოდა, მისი წაყვანა პრობლემა იყო, მაგრამ ეს კაბინეტი რომ გავხსენი აზრი მიეცა ცხოვრებას“ (რესპონდენტი N6)

„მომიწევდა ალბათ ისევ წასვლა, კაცმა არ იცის, უბრალოდ გამოჩნდა რაღაცა და ჩემ თავს ვეუბნებოდი, რომ იყოს ესეთი ცოტა, მაგრამ სამშობლოში მაინც ვიყოთქო“ (რესპონდენტი N8)

„იცით რა, ვერ ვიტყვი, რომ აუცილებლად დავბრუნდებოდი, მაგრამ ახლა რომ აღარ წავალ ეს ვიცი, მცირედი რომ მაინც გაქვს, ლუკმა პურის ფული უკვე, აღარ წახვალ ასეთ მსხვერპლზე, თანაც ბევრი რამ მოვაგვარე ემიგრაციაში ყოფნისას, ახლა ისე აღარ მიჭირს“ (რესპონდენტი N9)

იმავე კითხვაზე რესპონდენტებმა, რომელთაც არ მიუღიათ სახელმწიფოსგან დახმარება შემდეგი პასუხები გაგვცეს:

„დაბრუნება არ მინდა ნამდვილად, მაგრამ რავიცი, თუ არ გამოჩნდა რაიმე სტაბილური, თუნდაც მომვლელად, ძიხად რავიცი, ძალიან არ მინდა ამაზე ფიქრი, მაგრამ არაა გამორიცხული“ (რესპონდენტი N2)

„არ გამჩენია სურვილი, სწორად გამიგეთ, შვილები გზაზე დავაყენე და ახლა მათ თავისი ოჯახები ყავთ, თუმცა ასე რომ არ ყოფილიყო, არ გამოვრიცხავ, რომ წავსულიყავი ისევ“ (რესპონდენტი N3)

„მე იმდენად დიდი ხანი ვიყავი უკვე, რომ ფიზიკურად ვეღარ წავალ, აქ მაქვს იმის საშუალება, რომ შევძლო სიცოცხლის ბოლომდე რაღაცა მქონდეს ყოველთვის, რადგან

თუმცა, არ გამოვრიცხავ, ასე რომ არ მომხდარიყო შეიძლებაოდა წავსულიყავი კიდევ კიდევ... სხვა ნაცნობებზე რომ გითხრათ, იცით რამდენი დაბრუნებულა უკან? იმიტომ, რომ აქ ვერაფერი გააკეთეს, დანაზოგებიც დახარჯეს, თან მადა ჭამაში მოდისო და ოჯახებს მეტი და მეტი მოუნდათ, ხოდა დაბრუნებულან, თუ დაბრუნებული ემიგრანტი აქ ვერაფერს მოახერხებს, წავა ისევ აბა რას იზავს“ (რესპონდენტი N1)

„ძალიან დიდი ხანი ვიყავი მე ემიგრაციაში, უკვე ასაკში ვარ, რომ წავედი 47-ის ვიყავი და რა უჭირდა, ეხლა 62 წლის ასაკში რომ წავიდე არ შემიძლია, თუმცა ხელმეორე ემიგრაცია არის ჩვეულებრივი ამბავი საქართველოში, ხშირად ხდება ასე“ (რესპონდენტი N14)

„კი, მიფიქრია ნამდვილად, ჯერჯერობით თავს ვიკავებ, რამე თუ არ იქნება უკეთესობა არ ვიცი რა მომიწევს“ (რესპონდენტი N11)

ჩანს, რომ სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში მიღებული დახმარება გავლენას ახდენს ემიგრანტების გადაწყვეტილებაზე-დაბრუნდნენ, თუ არა ემიგრაციაში, ხოლო მათ, ვინც ვერ მოახერხა სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ რეინტეგრაცია, ემიგრაციაში დაბრუნების სურვილი მეტად აქვს.

რესპონდენტებს ვთხოვეთ დაეხასიათებინათ თავიანთი მოსაზრებით ემიგრანტების რესოციალიზაციის ხელშეწყობი ეფექტიანი სახელმწიფო პროგრამა, რაზე უნდა ყოფილიყო გაკეთებული აქცენტები, რომელი სფერო უნდა ყოფილიყო მეტად განვითარებული და რა აკლდა არსებულ პროგრამას. მათ ისაუბრეს რეინტეგრაციისთვის ფსიქოლოგიური მდგომარეობის ხელშეწყობის აუცილებლობაზე. როგორც რესპონდენტებმა აღნიშნეს, 24 საათიანი მუშაობის, უცხო გარემოში ამდენწლიანი ცხოვრებისა და სამშობლოსგან შორს ყოფნის გამო რესპონდენტები ვერ ახდენენ რეინტეგრაციას საზოგადოებაში, ამისათვის კი ფსიქოლოგის დახმარებაა აუცილებელი. მეორე და ასევე არანაკლებ მნიშვნელოვანი ასპექტი არის ჯანმრთელობის დაცვის ხელშეწყობა და სამედიცინო დახმარების უზრუნველყოფა. ემიგრანტების თქმით, ემიგრაციაში ყოფნისას მათ ჯანმრთელობას ზიანი ადგება, მკურნალობა კი ძალიან ძვირია და ფაქტობრივად არალეგალად მომუშავეთათვის შეუძლებელიც კი. სწორედ ამიტომ, მათი თქმით, გამოკვლევების, მედიკამენტებისა და ექიმთან კონსულტაციის უზრუნველყოფა, სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ, ერთ-

ერთი უპირველესი ფაქტორია, რაც დადებით გავლენას მოახდენს მათი რეინტეგრაციის პროცესზე. შემდეგ ფაქტორად რესპონდენტები დასაქმებას ასახელებენ, მათი თქმით, უმჯობესი იქნება თუ ექნებათ სამუშაო ადგილები და სახელმწიფო დაასაქმებს ემიგრანტებს თუნდაც საშუალოდანაზღაურებად, მაგრამ სტაბილურ პოზიციებზე. ბოლოს კი ახსენეს პროგრამაში უკვე არსებული ფულადი დახმარება, ფინანსური მხარდაჭერა მცირე ბიზნესისათვის. რესპონდენტების განცხადებით, ეს თანხა არის ძალიან მცირე, იმისათვის რომ ადამიანმა შეძლოს ბიზნესის დაწყება, ასევე არის ძალიან მცირე მასშტაბებზე გათვლილი, რესპონდენტების თქმით, ისინი ისურვებდნენ, რომ პროგრამა უფრო მეტ ემიგრანტს უწევდეს დახმარებას, რადგან, ეს ყველაფერი ზღვაში წვეთია იმასთან შედარებით, ვიდრე რეალობა მოითხოვს.

დასკვნები და რეკომენდაციები

კვლევის ფარგლებში გამოიკვეთა ის მნიშვნელოვანი ფაქტორები, რაც სამშობლოში დაბრუნებული შრომითი ემიგრანტი ქალების რეინტეგრაციაზე ახდენს გავლენას. არანაკლებ მნიშვნელოვანი ფაქტები დაფიქსირდა ემიგრაციაში წასვლის მიზეზებსა და საფრთხეებზე.

ემიგრაციაში წასვლა უკავშირდება მნიშვნელოვან საფრთხეებს, ეს შეიძლება იყოს ემიგრანტების საზღვრის გადაკვეთა, იმ ფინანსების დაკარგვა, რასაც ემიგრანტები ემიგრაციაში წასვლისთვის იყენებენ. ამ პრობლემის მოსაგვარებლად აუცილებელია საზოგადოებისთვის ემიგრაციის საფრთხეების შესახებ ინფორმაციის მიწოდება, მოსახლეობის ცოდნის ამაღლება იმ პროცესებთან დაკავშირებით, რაც მათ უნდა გაიარონ, თუკი ემიგრაციაში წასვლას გადაწყვეტენ.

შრომითი მიგრაციის ფემინიზაცია ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი და საინტერესო საკითხია. „მოთხოვნა“ მდებრობითი სქესის წარმომადგენელ შრომით მიგრანტებზე ათწლეულების წინ გაიზარდა. გარდა ამ ცვლილებისა, შრომითი მიგრაციის ფემინიზაციის მიზეზი საზოგადოებაში არსებული გენდერული დისბალანსია. საქართველოში ქალების დასაქმება, სტერეოტიპული წარმოდგენებისა და შეხედულებების გამო, შედარებით რთულია, ვიდრე მამაკაცებისა, ეს შეიძლება გახდეს შრომითი მიგრაციის მიზეზი. აუცილებელია საზოგადოებაში გენდერული ბალანსის შესახებ ცნობიერების ამაღლება და დასაქმებისას სქესის ნიშნით დისკრიმინაციის ფაქტების შემცირება. კვლევის ფარგლებში, ამ მხრივ, აშკარა სხვაობა გამოიკვეთა ქალებსა და მამაკაცებს შორის. ასევე დაფიქსირდა, რომ ოჯახი ქალისათვის კარიერული წარმატების, დასაქმებისა და განვითარებისთვის ხშირ შემთხვევაში ხელისშემშლელი ფაქტორია.

ემიგრანტების შემდგომი რეაბილიტაციისა და საზოგადოებაში რეინტეგრაციისათვის, მნიშვნელოვანია, თუ რომელია მათი მიმღები ქვეყანა. აღმოჩნდა, რომ საბერძნეთიდან დაბრუნებული ემიგრანტები, რომლებიც 24 საათიანი სამუშაო გრაფიკით მუშაობენ, დასვენების დრო არ აქვთ, ქალაქშიც ვერ გადიან და ფაქტობრივად წლების განმავლობაში არიან იზოლირებული საზოგადოებისგან, მეტად დათრგუნულები და ასოციალურები არიან სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ, ვიდრე ის ემიგრანტები, რომლებიც იმყოფებოდნენ იტალიაში, ჰქონდათ თავისუფალი დრო და არ იყვნენ მოწყვეტილი ადამიანებთან ურთიერთობებს. შესაბამისად, ემიგრანტების

დახმარებისას აუცილებელია გათვალისწინებული იყოს, თუ რომელი ქვეყნიდან დაბრუნდა ემიგრანტი, რათა შესაბამისი დახმარება გაეწიოს და სწორად იქნას აქცენტები გაკეთებული საჭიროებებზე, რეინტეგრაციის პროცესის გამარტივებისათვის.

სამშობლოსთან დიდხნიანი განშორება რესპონდენტების რეინტეგრაციაზე მნიშვნელოვლად აისახება. საზოგადოებასთან ურთიერთობა მათთვის აღარ არის ისეთი მარტივი, როგორც ემიგრაციაში წასვლამდე, ემიგრაციაში ყოფნისას 24 საათიანი სამუშაო განაკვეთი და საზოგადოებისგან იზოლირება მათ კომუნიკაბელურობაზე დიდ გავლენას ახდენს, ემიგრანტები განსხვავებულად უყურებენ მათ გარშემომყოფებს, ახლობლებს, ნათესავებს, უჭირთ მათთან ურთიერთობების აღდგენა, მათი განსხვავებული დამოკიდებულებების მიღება ემიგრაციიდან დაბრუნების შემდეგ. ასევე ოჯახისგან შორს ყოფნა ართულებს ოჯახის წევრებთან ურთიერთობების განახლებას, განსაკუთრებით რთულია ურთიერთობის აღდგენა შვილებთან, რომლებიც ემიგრანტების წასვლის დროს მცირეწლოვანები იყვნენ და ფაქტობრივად დედის გარეშე გაიზარდნენ, რადგან კვლევის მონაწილე რესპონდენტებს ემიგრაციაში ყოფნის არანაკლებ 8 წლიანი გამოცდილება ჰქონდათ. რესპონდენტების თქმით მშობელსა და შვილს შორის არის გაუცხოება, ისინი იბრძვიან, რომ აღადგინონ გაწყვეტილი ურთიერთობა, რასაც დრო და სწორი მიდგომა სჭირდება. აუცილებელია ფსიქოლოგის დახმარება, რათა ემიგრანტებმა მოახერხონ რეაბილიტაცია, აღადგინონ ადამიანური ურთიერთობები მათ გარშემომყოფებთან და მოახერხონ ემოციური განწყობების მართვა.

სამშობლოში დაბრუნებულებს, გარდა ფსიქოლოგის დახმარებისა, ესაჭიროებათ სამედიცინო დახმარება. ემიგრაციაში ყოფნისას მათ მნიშვნელოვნად უუარესდებათ ჯანმრთელობა და საჭიროებენ გამოკვლევებს, მკურნალობას და მედიკამენტებით უზრუნველყოფას. აუცილებელია მათ ჯანმრთელობის დაცვაზე მნიშვნელოვანი რესურსების გამოყოფა.

დაბრუნებულ ემიგრანტებს შეიძლება დასჭირდეთ იურიდიული დახმარება, რადგან ხშირად მათი მოლოდინები არ ემთხვევა რეალურ სურათს და სახლში დაბრუნებისას აღმოაჩენენ, რომ ოჯახის წევრებს თვითნებურად უსარგებლიათ უძრავი ქონებით, ფინანსებით და ა.შ

რეინტეგრაციის პროცესში სახელმწიფოს როლი ძალიან მნიშვნელოვანია, რესპონდენტების თქმით, სახელმწიფო ის უმთავრესი ინსტრუმენტია, რომელსაც შეუძლია რეინტეგრაციის პროცესის გამარტივება.

სახელმწიფო პროგრამების შესახებ ინფორმირებულობა საზოგადოებაში საკმაოდ დაბალია. ისინი, ვისაც აქვთ პროგრამის ფარგლებში მიღებული დახმარება, ინფორმაციას ისევ საზოგადოებისგან, შემთხვევით იღებენ, ხოლო პროგრამის მიღმა დარჩენილი ემიგრანტები არ ფლობენ ინფორმაციას სახელმწიფო დახმარების შესახებ და რაც მთვარია, არ აქვთ ნდობა, რომ არსებული პროგრამა დაეხმარებათ მათ რეინტეგრაციაში. სწორედ ამიტომ, აუცილებელია, რომ ამაღლდეს ნდობის ხარისხი პროგრამის მიმართ, საზოგადოებისთვის ნათელი გახდეს მისი შინაარსი, მიზანი და ის სფეროები, რომელშიც სახელმწიფო მხარდაჭერას გამოუცხადებს შრომით ემიგრანტებს.

სამშობლოში დაბრუნებულებისთვის კვლავ მნიშვნელოვან გამოწვევად რჩება ეკონომიკური უზრუნველყოფის საკითხი. ეს ემიგრაციაში წასვლის მთავარი მიზეზია და შესაბამისად ყველაზე მეტ ყურადღებას საჭიროებს. ხშირად ემიგრანტებს აქვთ დანაზოგი, რითიც თავს ირჩენენ გარკვეული დროის განმავლობაში, თუმცა არსებული თანხის დამთავრების შემდეგ ისინი შემოსავლის გარეშე რჩებიან. აუცილებელია სახელმწიფომ იზრუნოს მათ დასაქმებაზე, რათა ჰქონდეთ ყოველთვიური, სტაბილური შემოსავალი.

სახელმწიფოს მიერ გაცემული ფულადი დახმარება, მცირე ბიზნესის ხელშეწყობისთვის არის ძალიან მცირე, რადგან ამ თანხის ფარგლებში ემიგრანტებისთვის ძნელია მოიფიქრონ რა საქმიანობით დაკავდნენ.

სახელმწიფოს მხრიდან უნდა მოხდეს არა მხოლოდ ბიზნესის დაფინანსება, არამედ შემდგომი მხარდაჭერაც ბიზნესის განვითარებისთვის. ხშირად, ემიგრანტების მიერ დაწყებული ბიზნესი არ ამართლებს და მათ არანაირ მოგებას არ უტოვებს. რესპონდენტების მონაყოლიდან ჩანს, რომ მათ არ აქვთ არანაირი გამოცდილება ბიზნესის წარმოებაში. მათთვის საჭიროა ტრენინგების ჩატარება და ისეთი ბაზისური რჩევების მიცემა, რაც მათ დაეხმარებათ ბიზნესის სწორად დაგეგმვასა და წარმართვაში. შესაბამისად სახელმწიფოს მხრიდან მხოლოდ ფულადი უზრუნველყოფა არ არის საკმარისი ემიგრანტებისთვის წარმატებული ბიზნესის წარმოებისთვის, საჭიროა ბიზნესის დაგეგმვაში სპეციალისტების მონაწილეობა და ასევე მათი ხელშეწყობა ბიზნესის წარმოების საწყის ეტაპზე მაინც.

ემიგრანტების რეინტეგრაცია ხანგრძლივი და რთული პროცესია. ამ პროცესში მონაწილეობა უნდა მიიღოს სახელმწიფომ, სპეციალისტებმა და საზოგადოებამ, რათა სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ ემიგრანტებმა არ იგრძნონ თავი უცხო გარემოში და გარიყულად, მოახერხონ სრულფასოვნად ცხოვრება და აღარ დასჭირდეთ ხელმეორედ იმ რთული გზის გავლა, რასაც შრომითი ემიგრაცია მოითხოვს.

გამოყენებული ლიტერატურა

- Omelaniuk, I. (n.d.). *Gender, Poverty Reduction and Migration*. World Bank.
- Berry, J. W., Dasen, P. R., & Saraswathi, T. (n.d.). *Handbook of Cross-Cultural Psychology*. (2nd, Ed.) *Socialization and Identity Strategies*, pp. 43-64.
- Harzig, C. (2001). Women migrants as global and local agents: new research strategies on gender and migration. *Women, Gender and Labour Migration*, 15-23.
- Schuetz, A. (1944). The Stranger. *American Journal of Sociology*, Vol. 49(No. 6), pp. 499-507.
- Schuetz, A. (1945, March). The Homecomer. *American Journal of Sociology*, Vol. 50(No. 5).
- Sharpe, P. (2001). Gender and the Experience of Migration. *Women, Gender and Labour Migration*, 1-15.
- გენდერული თანასწორობის ხელშეწყობისთვის საქართველოში. (2013). *საზოგადოებრივი დამოკიდებულებები გენდერულ თანასწორობაზე პოლიტიკასა და ბიზნესში*. თბილისი: გენდერული თანასწორობის ხელშეწყობისთვის საქართველოში.
- მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია. (2015). *საქართველოს 2015 წლის მიგრაციის პროფილი*.
- საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტრო. (2016). *საქართველოში დაბრუნებულ მიგრანტთა სარეინტეგრაციო დახმარება. საგრანტო პროგრამა № 001-2016*. თბილისი.
- საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. (2016). http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=145&lang=geo. Retrieved 2017, from www.geostat.ge: http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=145&lang=geo
- საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. (2016). http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=172&lang=geo. Retrieved from www.geostat.ge: http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=172&lang=geo
- საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. (2016). http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=172&lang=geo. Retrieved 2017, from www.geostat.ge: http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=172&lang=geo
- საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. (2016). http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=172&lang=geo. Retrieved 2017, from www.geostat.ge: http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=172&lang=geo
- ფორბსი. (2009). საგადასახადო სიდუხჭირისა და რეფორმების 2009 წლის ინდექსი.
- ფრიდრიხ ებერტის ფონდი. (2014). *შრომითი მიგრაციის სამართლებრივი რეგულირების ასპექტები (შედარებითი მიმოხილვა)*. ფაუნტეინ ჯორჯია.

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Faculty of Social and Political Sciences

Nino goliadze

The factors, affecting the reintegration of labour migrant women, who
came back to homeland

Sociology

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Sociology

Thesis supervisors: Lia Tsuladze,

PhD in Sociology, Associate Professor at Tbilisi State University

Tbilisi, 2017